

**UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA
FACULTAT DE CIÈNCIES POLÍTiques I SOCIOLOGIA**

**LES GUERRILLERES KURDES
CONTRA L'IMPERI I EL PATRIARCAT**

**Grau de Sociologia
Treball de Fi de Grau**

**Alumna: Marta Mejías Muñoz
Tutor: Ferran Izquierdo Brichs**

RESUM EXECUTIU

La situació del Kurdistan des d'una perspectiva de gènere és un cas insòlit. A través de la participació a les guerrilles, les dones han pres un protagonisme tan rellevant dins la lluita que la necessitat del seu alliberament ha passat a ser un eix tan prioritari com la qüestió nacional.

Els objectius principals de la meua investigació són l'anàlisi de l'apoderament de les dones i de les condicions que han permès transformar l'estructura social.

A nivell teòric, he pres com a base la teoria del gènere constructivista (Scott, 1990), la perspectiva sociològica de la interseccionalitat (Crenshaw, 1989) i la teoria del canvi social marxista (Marx, 1847). Centrant-me en el cas d'estudi, m'he basat en algunes referències que aborden la qüestió de les dones a les guerres. Aquestes són la idea de les "*ànimes belles*" i els "*guerrers justos*" (Elshtain, 1995) i les aportacions de Sjoberg (1979) que radiquen en la tolerància patriarcal a la que està sotmesa la participació de les dones en conflictes armats.

Arran de la meua investigació, he vist com al Kurdistan, el fet de que les dones siguin essencials dins la guerrilla ha trencat amb els imaginaris que consideren que la guerra és un camp d'actuació masculí.

La participació de les dones kurdes a les milícies ha estat un element clau per a què el seu alliberament hagi constituït un eix central entre les prioritats polítiques del moviment kurd. La presa de les armes per part de les dones, no només subverteix estereotips tradicionals sinó que, manifesta la imatge de les dones com a lluitadores, trencant així amb l'imaginari de les dones com a "*ànimes belles*". Tant és així, que les guerrilleres, per la heroïtat amb la que se les percep, són un exemple de referència per a totes les dones de la societat kurda i són claus pel plantejament del canvi.

Han estat tres elements principals, els que han facilitat aquest procés de transformació: la tradició d'autoorganització per part de les dones, el suport d'un moviment de majories socials i l'existència de líders que han facilitat l'acceptació de les reivindicacions i han estès la necessitat d'incloure les dones al centre de la lluita. Tot això, emmarcat en un context de conflicte social que ha distorsionat la vida de les persones. Arran d'aquest, la militarització de les dones s'ha assumit com una necessitat i ha estat a partir de la seva participació que se les ha reconegut com a subjectes.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	3
1. 2. FORMULACIÓ D'HIPÒTESIS	3
2. MARC TEÒRIC	4
2.1. PERSPECTIVA D'ANÀLISI	4
2.2. DONES I PARTICIPACIÓ EN GUERRES	4
3. EXPLICACIÓ DEL CAS	6
3.1. EL KURDISTAN	6
3.2. DONES DE REFERÈNCIA	6
3.3. ELS MOVIMENTS DE DONES.....	7
3.4. LES GUERRILLERES KURDES	7
4. RESULTATS PRINCIPALS	8
4.1. HIPÒTESI 1	8
4.2. HIPÒTESI 2 I SUBHIPÒTESI 2.1.....	9
5. CONCLUSIONS	10
6. BIBLIOGRAFIA	11
7. ANNEXES	i
7.1. ARTICLE ACADÈMIC "LES GUERRILLERES KURDES: CONTRA L'IMPERI I EL PATRIARCAT" ...	ii
7.2. GUIÓ ENTREVISTES.....	xxi
7.2.1. GUIÓ PER A PERSONES A BARCELONA.....	xxi
7.2.2. PREGUNTES ENVIADAS A GUERRILLERES AL KURDISTAN.....	xxii
7.3. RESPOSTA DE LES UNITATS DE DEFENSA DE LES DONES (YPJ).....	xxiii
7.3.1. RESPOSTA ORIGINAL EN ÀRAB	xxiii
7.3.2. RESPOSTA TRADUÏDA AL CASTELLÀ	xxvi

1. INTRODUCCIÓ

La violència, la lluita i la guerra són conceptes tradicionalment lligats a un imaginari masculí, però en el cas del Kurdistan les dones han pres un protagonisme rellevant a la lluita a través de la participació a les guerrilles fins al punt en què la necessitat del seu alliberament ha passat a ser un eix tan prioritari com la qüestió nacional.

L'elecció d'aquest objecte d'estudi rau en l'excepcionalitat del cas. La situació al Kurdistan en termes de gènere és un fet insòlit que implica grans transformacions estructurals.

A ulls del món occidental, la fascinació de les dones kurdes guerrilleres és relativament recent, però elles hi han estat actives des de dècades enrere. Així, els objectius principals d'aquest treball són centrar-me en l'apoderament de les dones arran de la seva activitat a les milícies i a més a més, investigar al voltant de les condicions que han permès aquests canvis dins l'estructura social.

1. 2. FORMULACIÓ D'HIPÒTESIS

Hipòtesis 1: Les guerrilleres kurdes a través de la seva participació directa al conflicte, s'apoderen com una identitat política, assolint transformar els estereotips imposats per a elles i creen nous models de referència.

Hipòtesis 2: La situació de conflicte fa que l'alliberament de les dones hagi passat a ser un eix central en el moviment kurd i que el context gaudeixi d'una situació d'excepcionalitat.

Subhipòtesis 2.1: El conflicte, juntament amb la defensa d'una ideologia alliberadora com el confederalisme democràtic, que manté com a premissa que *“el poble kurd no serà lliure fins que les dones kurdes no ho siguin”*, són la clau per donar explicació a les transformacions de gènere que està experimentant el Kurdistan.

2. MARC TEÒRIC

2.1. PERSPECTIVA D'ANÀLISI

L'enfocament teòric que vull aplicar a la meva investigació és la teoria del gènere constructivista.

Utilitzant les aportacions de la teòrica Joan Scott, el gènere pot definir-se com un *“element constitutiu de les relacions socials basades en les diferències que distingeixen els sexes i és una forma primària de relacions significants de poder”* (Scott, 1990: 44). És una categoria que ens serveix per posar en qüestió construccions i representacions socials que s'han assumit com naturals. Per tant, no hi ha cap identitat ni innata ni immutable sinó que són el resultat d'una construcció social articulada històricament.

No obstant, no existeix un consens fàctic sobre les identitats de gènere dins la teoria feminista i existeix un debat obert social i acadèmicament, entre les postures enfrontades de “la igualtat” i “la diferència”.

Per l'abordament el treball, partiré de les aportacions d'algunes autores que han intentat consolidar-lo.

Joan Scott (1988), considera que estem davant d'un fals dilema. Segons la historiadora nord-americana, existeixen una multiplicitat de relacions socials i amb els anàlisis post-estructuralistes, pretén eliminar els valors absoluts de la societat i visibilitzar la pluralitat dels subjectes.

Plantejant-nos aquesta multiplicitat, segons Butler (2001) podem evitar colonitzar les cultures no occidentals i fer visible diferents moviments de dones.

Per aquest motiu la perspectiva que adoptaré serà des de la interseccionalitat, concepte introduït per Crenshaw (1989) per destacar que existeixen diferents estructures de subordinació que configuren la vida identitat i discriminacions de les persones.

Per últim, vull concloure amb que la teoria sociològica que utilitzaré de referència per al desenvolupament de la meva recerca és la teoria del conflicte marxista que assumeix que el conflicte desencadena transformacions dins l'estructura social (Marx, 1970/ 1847).

2.2. DONES I PARTICIPACIÓ EN GUERRES

Les dones han estat presents en nombrosos esdeveniments històrics tot i que la seva participació hagi estat invisibilitzada (Nash i Tavera, 2003).

Normalment, se les inclou als exèrcits no pas perquè aquests es qüestionin els seus privilegis de gènere sinó perquè elles són capaces d'apropiar-se dels valors masculins (Sjoberg, 1979), produint-se així una assimilació cultural (Izquierdo, 1998). Encara amb això, una vegada incloses, sovint es veuen infravalorades (Alcedo, 1998) i queden subordinades a la tolerància patriarcal.

Existeix cert consens sobre els motius que dificulten la concepció de les dones com a guerreres. Aquests rauen en la idea d'Elstain (1995) de les "*ànimes belles*" i els "*guerrers justos*". Aquest imaginari posiciona a les dones en una postura passiva i de patiment i dificulta que se les pugui concebre com a lluitadores. Així, les dones que no segueixen l'ordre que les defineix com a passives són condemnades amb severitat (Lodoño, 2005).

Rojas de Ferro (1998) desenvolupa aquesta idea, afegint que aquesta invisibilització de la participació de les dones a les guerres, té efectes negatius en les relacions de poder.

Seguint les perspectives de les autores citades anteriorment, trobem que la guerra, pels homes es tradueix en un reforçament de la socialització de gènere mentre que per les dones és un procés de ruptura. Així, la transgressió de les guerrilleres és el propi gènere a través de la irrupció d'un espai tradicionalment considerat masculí.

3. EXPLICACIÓ DEL CAS

3.1. EL KURDISTAN

El Kurdistan és la nació sense estat més gran del món. Són tants els atacs i persecucions que ha patit el seu poble que fan que podem parlar del genocidi kurd.

Tot i les diferències contextuais que cada regió kurda, el Kurdistan Nord, Bakur (situat a l'Estat Turc) i el Kurdistan Occidental, Rojava (a l'Estat Siri) presenten grans similituds en la seva estratègia i model polític. Per aquest motiu concretaré la meua recerca en aquestes dues regions.

La revolució kurda està adoptant el model ideològic i estratègic del Partit dels Treballadors del Kurdistan, PKK (actualment considerat organització terrorista per Turquia, la Unió Europea i els Estats Units), liderat pel filòsof i ideòleg del moviment kurd, Abdullah Öcalan. Per tant, per entendre el moviment kurd, cal analitzar l'organització del PKK, partit de majories socials amb capacitat de crear consciència, i l'ideari que desenvolupa Öcalan.

L'ideari que adopta el PKK al 2005 a partir de les reflexions d'Öcalan és el "Confederalisme democràtic" i un dels seus eixos centrals és el feminisme i l'emancipació i reconeixement de les dones, fet que marca la línia estratègica del moviment (podem trobar més informació sobre aquest model l'article acadèmic que s'adjunta).

3.2. DONES DE REFERÈNCIA

És sorprenent com un moviment que té lloc a l'Orient Mitjà adopta aquesta postura en relació a les dones. P. R., periodista i activista per Kurdistan, explica que l'origen d'aquesta decisió es troba en la sensibilitat d'Öcalan cap a les dones, fruit d'algunes experiències vitals personals i polítiques. La resistència d'algunes dones, que va ser molt més heroica que la d'alguns homes, va fer que se les comencés a valorar.

La co-fundadora del PKK, Sakine Cansiz, o la primera dona parlamentària kurda, Leyla Zana, són algunes dones influents que s'han convertit en un símbol per a tot el moviment, especialment per a les dones.

Les seves accions, juntament amb les d'altres dones van gaudir de tant potencial que han contribuït a què la seva identitat de dones quedi reflectida dins l'estructura del moviment fins al punt de que s'assumeixi que la seva participació és inqüestionablement necessària.

3.3. ELS MOVIMENTS DE DONES

Al 1993 va tenir lloc la creació del primer exèrcit de dones a Bakur. Arran de la multiplicitat d'activitat política i social duta a terme per les guerrilles de dones, altres dones varen organitzar-se a les seves regions.

Actualment totes les organitzacions de dones estan integrades a les Comunitats de Dones (KJK), la plataforma paraigües dels col·lectius de dones que aglutinen sectors ideològics, socials i militars imprescindibles pel moviment kurd.

Fins a dia d'avui, són molts els mèrits que els moviments de dones han aconseguit a nivell formal. Un exemple és que totes les organitzacions del moviment kurd tenen la seva secció femenina. A més a més, tots els òrgans apliquen un sistema de co-presidència als càrrecs. Aquesta política es tradueix en que en qualsevol càrrec ha d'estar ocupat sempre per una dona i un home i mai del mateix grup ètnic, també s'apliquen quotes als òrgans del 40% (Rodó-de-Zárate i Jorba, 2016). Tanmateix, s'han establert disposicions legals per abolir qualsevol tipus de violència i discriminació cap a les dones (Vàzquez, 2015).

3.4. LES GUERRILLERES KURDES

Guerrilleres al Kurdistan en podem trobar tant a les milícies mixtes com a les que són exclusivament de dones.

Com he exposat anteriorment, al 1993 neix el primer exèrcit mundial de dones a Bakur, actualment anomenades YJA-STAR. A Rojava les Unitats Femenines de Protecció (YPJ) és constitueixen al 2012 (podem trobar més informació sobre les seves funcions i característiques a l'article adjuntat).

Les mateixes YPJ, m'escriven per explicar-me el perquè de la necessitat de la militarització de les dones. El motiu no es justifica merament a través de finalitats estratègiques i de combat, sinó que *"és una eina essencial per a la igualtat"* (un grup de dones de les YPJ, 2016) per garantir que les dones participin i estiguin representades al mateix nivell que els homes.

Tot i l'increment de les dones guerrilles durant els últims anys, la seva acceptació no va ser immediata. A l'entrevista realitzada a les YPJ, m'expliquen que en un principi no les veiem capacitades per poder liderar guerrilles i eren relegades a tasques administratives. Aquesta manca de confiança en les dones en aquest context és quelcom que es reproduïx en la majoria d'exèrcits, segons indiquen les aportacions teòriques de Miren Alcedo (1998) i Laura Sjoberg (1979).

Cal afegir que l'entrada dones a les milícies no es produeix exclusivament per una consciència nacional, sinó que ho fan com una forma d'escapar de l'opressió patriarcal. Encara actualment moltes dones kurdes s'introdueixen a les guerrilles perquè per elles és el camí cap a la llibertat, no només nacional o del seu gènere, sinó de les seves vides.

4. RESULTATS PRINCIPALS

4.1. HIPÒTESI 1

La presa de les armes per part de les guerrilleres kurdes és una irrupció per part de les dones en un espai tradicionalment masculí, en el que històricament elles no hi ha estat benvingudes. Aquest fet en si mateix, ja és indicatiu del procés transformador, no obstant no és l'únic.

El conflicte kurd, no és el primer conflicte històric que incorpora les dones a les seves milícies. En altres lluites, les dones ja en van formar part, però tal com exposa la comandant cap i fundadora de les YPJ, Meryem Kobane (2014), van estat relegades a un paper secundari. Com a fet diferencial, les dones kurdes han pres un paper actiu i principal dins la lluita i és per primera vegada que exèrcits exclusius de dones hi són dins l'exèrcit general.

Mahmud Colak (2015), representant davant del Parlament Europeu del Congrés Nacional del Kurdistan, exposa que a Rojava, són les dones qui estan plantant cara davant les agressions de l'Estat Islàmic i desenvolupen un paper fonamental en la resistència. Veiem que aquestes desenvolupen un protagonisme imprescindible pel moviment. Així, les guerrilleres kurdes són l'esperança per les dones d'altres grups ètnics de la regió, convertint-se en un col·lectiu de referència per a l'alliberament.

Mentre que tradicionalment l'emancipació de les dones ha estat considerat un assumpte exclusiu de les dones, segons la representant del Moviment Internacional de Dones Kurdes, Melike Yasar (2015), al Kurdistan, *"la llibertat de les dones significa la llibertat pel poble"* i aquest ideal ha impregnat la consciència col·lectiva de la societat. Les militants de les YPJ m'escrueixen dient que la revolució de les dones a Rojava no és una finalitat en si mateixa sinó que és un mitjà per l'alliberament: l'alliberament de totes les dones i tota la humanitat i afegeixen que *"qualsevol revolució nacional que no inclogui l'alliberament de les dones no assumirà els seus objectius i estarà condemnada al fracàs"* (grup de dones de les YPJ, 2016).

Les dones al Kurdistan no només participen de la lluita al front de batalla (Rodó-de-Zárate i Jorba, 2016). Tot i així, el grup de militants de les YPJ entrevistades expliquen que les milícies de dones han estat clau per trencar amb la marginalitat a la que tradicionalment s'ha assignat a les dones.

En definitiva, les línies de batalla del Kurdistan són, per una banda contra la repressió política que nega l'existència al seu poble, i a la vegada contra el patriarcat. L'objectiu últim del moviment kurd és l'alliberament de la humanitat i per a assolir-lo, l'alliberament de les dones és un mitjà per l'emancipació de la societat.

Són les experiències de resistència a la lluita per la llibertat de les dones que han contribuït a un canvi en l'imaginari. A través de la participació d'algunes dones, moltes altres s'han apoderat ja que les han vist com un exemple i per altra banda, els homes han passat a considerar-les companyes per igual. Veiem que per a què s'hagi pogut fer efectiu el reconeixement de les dones, aquestes han agut d'irrompre un espai que tradicionalment ha pertanyut als homes. Aquesta situació ens podria recordar al

procés d'assimilació cultural definit per Maria Jesús Izquierdo (1998). No obstant, el cas kurd és una paradoxa, ja que l'estratègia de les dones kurdes a la guerrilla és generar la seva lluita amb els seus propis valors.

La participació de les dones a la guerrilla ha estat un element clau per a què el seu alliberament hagi constituït un eix centrat en les prioritats polítiques del moviment kurd, així podem validar **Hipòtesi 1**. La presa de les armes per part de les dones no només subverteix estereotips tradicionals sinó que, posa de manifest la imatge de les dones com a lluitadores, trencant així amb l'imaginari de les dones com a "*ànimes belles*" que estableix Elshtain (1995). També trenquen amb el que Lodoño (2005) anomena la percepció del caràcter antinatural de la violència femenina. Segons YPJ, les dones kurdes que han pres les armes s'han convertit en un "*referent simbòlic per tota la societat i una font de confiança en matèria de defensa i protecció, sobretot per a les dones*"(grup de dones de les YPJ, 2016).

No obstant, la societat kurda continua essent una societat conservadora i patriarcal. Segons les mateixes dones kurdes queda molta feina a fer tant dins de la societat civil com dins del moviment. Tot i així, les guerrilleres, per la seva heroïcitat, són un exemple de referència per a totes les dones i donen opció a què tinguin l'oportunitat de plantejar-se el canvi en les seves vides.

4.2. HIPÒTESI 2 I SUBHIPÒTESI 2.1

Per a una anàlisi de la situació del Kurdistan i de com s'estan abordant les qüestions de gènere cal tenir en compte tres factors: l'autoorganització per part de les dones latent des dels anys 80, un moviment de majories que ha adoptat l'alliberament de les dones com a eix central, i per últim, l'existència de líders que han fet extensiva la necessitat d'incloure-les a la lluita.

La història del poble kurd, és una història d'opressió i persecució. Leyza Zana (1998) afirma que les dones són qui més han patit en tot el procés del conflicte i és que la seva discriminació ha esdevingut per ser kurdes i per ser dones. A totes les tragèdies que implicava el genocidi kurd, a les dones se'l afegia l'increment de la violència de gènere, els crims d'honor...(Belarbi-Kamil, et. al. 2013). Aquesta situació pot esser analitzada amb una perspectiva interseccional desenvolupada per Crenshaw (1989), ja explicada prèviament.

És la pressió sexista d'una estructura feudo-tribal, juntament amb l'opressió nacional, que incrementen la necessitat de participació de les dones al moviment d'alliberament. Així, les dones kurdes, atacades per les diferents estructures de dominació, han procedit a autoorganitzar-se i fer-hi front.

Per entendre com les seves demandes se situen al centre no podem desvincular el context social i ideològic. Un factor primordial per al desenvolupament d'aquest procés d'emancipació és la legitimitat del PKK, el partit del moviment que gaudeix del suport de les majories. És una avantatge per les dones estar integrades en un moviment que busca combatre la mentalitat patriarcal.

No obstant, aquesta presa de consciència no és fortuïta sinó que compta amb la figura d'Abdullah Öcalan, el líder i promotor de discurs. Trobem per tant, una figura

d'extrema autoritat, que a partir de l'actuació d'algunes dones, considera que l'estratègia a seguir és posar les dones al centre de la lluita.

A més a més, l'existència de dones lluitadores, que han estat exemple per a la societat, han contribuït al trencament de la societat patriarcal. Les YPJ m'expliquen que demostrant que són plenament hàbils a guerra *"s'han convertit en la garantia política de la legítima defensa per salvaguardar a la població de les dones"* (grup de dones de les YPJ, 2016) i ha estat així que els homes hi han dipositat confiança.

Amb tot això, podem contrastar la **Hipòtesi 2** pel que fa al conflicte i les conseqüències que en genera, tragèdies i patiment, ha distorsionat la vida de les dones fins al punt que s'han vist obligades a lluitar per la humanitat, per la seva nació i per elles mateixes replantejant-se el seu rol dins la societat. És a partir d'un conflicte nacional extrem que es militaritzen les dones, i és arran de la seva participació que se les reconeix com a subjectes. Ens trobem davant d'un conflicte amb característiques excepcionals i fent referència a la teoria marxista, veiem com aquest mateix conflicte a generat transformacions socials estructurals.

A la vegada, també podem contrastar **Subhipòtesi 2.1** ja que sense que el discurs alliberador d'Öcalan hagués estat integrat i acceptat des del PKK les dones haurien tingut més dificultats per generar les seves pròpies estructures i possiblement no hauria estat viable situar la seva presència i demandes al centre.

5. CONCLUSIONS

Des de diferents moviments feministes, s'ha dut a terme una crítica a un procés d'emancipació de les dones desenvolupat a partir de les consignes d'un ideòleg home, Öcalan (Dirik, 2015). No obstant, no és només el seu discurs que va promoure la politització de les dones kurdes però, malgrat la presència i la participació de les dones en el moviment abans dels escrits d'Öcalan, les seves aportacions van ser clau per a l'acceptació per part dels homes del moviment, de la societat i inclús d'algunes dones i que per tant, la seva figura, com a referent simbòlic, ha estat estratègica.

Per últim, voldria destacar la importància que han tingut les dones kurdes per al revolució del Kurdistan, ja que sense el seu paper central, no hauria estat possible.

6. BIBLIOGRAFIA

ACIK, Necla: “Kobane: the struggle of Kurdish women against Islamic State”.

OpenDemocracy, 22 d’octubre de 2014, disponible a:

<https://www.opendemocracy.net/arab-awakening/necla-acik/kobane-struggle-of-kurdish-women-against-islamic-state>[Consulta: 4d’abril de 2016].

AFSIN, Delal: “The Kurdistan Woman’s Liberation Movement”, *Partiya Karkerên Kurdistan*, disponible a:

<http://www.pkkonline.com/en/index.php?sys=article&artID=180>[Consulta: 9 d’abril de 2016]

Alcedo, Miren (octubre-gener 1998): “Mujeres de ETA: la cuestión del género en la clandestinidad”, *La Factoría*, n.º 4, pp. 31-40.

BUTLER, Judith (2001): *El género en disputa: el feminismo y la subversión de la identidad*, México, Paidós.

BELARBI-KAMIL, Alba; MARCO, Lorena; MARTÍNEZ, Luis. (2013). “La mujer kurda: entre el conflicto y la tradición”, a: REPRESA, Fernando (eds.), *Mujeres que mueven el mundo. Género y Codesarrollo en la sociedad global*. Burgos, Editorial Gran via

COLAK, Mahmud; entrevista per DURÁN, Jose: “En Kurdistán se dan auténticas condiciones para una revolución popular”, *Diagonal Periódico*, 30 d’octubre de 2015, disponible a: <https://www.diagonalperiodico.net/global/28211-kurdistan-se-dan-autenticas-condiciones-para-revolucion-popular.html>[Consulta: 30 d’abril de 2016].

CRENSHAW, Kimberlé (1989): “Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics”, *The University of Chicago Legal Forum*, núm. 140, pp. 139-167.

DESCONTROL, Editorial (2015): “Les transformacions socials”, a DESCONTROL, Editorial (eds.) *La Revolució ignorada*. Barcelona, Editorial Descontrol.

DIRIK, Dilar; entrevista per JORBA, Marta, RODÓ, Maria: “El que hi ha a Kobanê és un projecte polític d’emancipació radical”, *Directa, mitjà per la transformació social*, 6 de novembre de 2014, disponible a: <https://directa.cat/que-ha-kobane-es-un-projecte-politic-demancipacio-radical>[Consulta: 23 d’abril de 2016].

DIRIK, Dilar (2015): “The Women’s Revolution in Rojava: Defeating Fascism by Constructing an Alternative Society”, a Strangers in a Tangled Wilderness (Ed.), *A small key can open a large door: The Rojava Revolution*, Combustion Books.

ELSHTAIN, Jean Bethke(1995): *Women and War*, Chicago-Londres, The University of Chicago Press.

IZQUIERDO, María Jesús (1998): “Los órdenes de la violencia: especie, sexo y género”, a FISAS, Vicent (ed.): *El sexo de la violencia. Género y cultura de la violencia*, Barcelona, Icaria.

KOBANE, Meryem. Entrevista per CASAGRANDE, Orsola; ARRUGAETA, José Miguel: “Kobane combat en nom de la humanitat contra una manera de pensar que no reconeix religions, ètnies ni llengües” *Directa, mitjà per la transformació social*, 29 d’octubre de 2014, disponible a: <https://directa.cat/kobane-combat-en-nom-de-humanitat-contra-una-manera-de-pensar-que-no-reconeix-religions-etnies-ni>[Consulta: 3 de maig de 2016].

LODOÑO, Luz María (agost 2005): “La corporalidad de las guerreras: una mirada sobre las mujeres combatientes desde el cuerpo y el lenguaje”, *Revista de Estudios Sociales*, núm. 21, pp. 67-74.

MARX, Karl (1970): *La miseria de la filosofía*, Mèxic, Siglo veintiuno editores (data de publicació del llibre original: 1847).

NASH, Mary; TAVERA, Susana (eds.) (2003): *Las Mujeres y las guerras. El papel de las mujeres en las guerras de la edad antigua a la contemporánea*, Barcelona, Icaria.

ÖCALAN, Abdullah (2011): *Democratic Confederalism*, Colonia, International Initiative Edition.

ÖCALAN, Abdullah (2013): *Liberating Life: Woman’s Revolution*, Colonia, International Initiative Edition.

RODÓ-DE-ZÁRATE, Maria; JORBA, Marta (gener-juliol 2016). “Piedras para la reconstrucción de Kobanê: Una revolución feminista en el Kurdistán”, *Revista Latinoamericana de Geografía e Género, Ponta Grossa*, vol. 7, núm. 1, pp. 178-186.

ROJAS DE FERRO, Maria Cristina (1998). “Las ‘almas bellas’ y los ‘guerreros justos””. *Revista En otras palabras: Mujeres, guerra y paz*, núm. 4, pp. 38-48.

SCHUMANN, Gerd (1998): *Las mujeres en Kurdistán*, Hondarribia, Editorial Hiru.

SCOTT, Joan. W, (primavera 1988): “Deconstructing Equality-versus-Difference: Or, the Uses of Poststructuralist Theory for Feminism”, *Feminist Studies*, vol. 14, núm. 1, pp. 32-50.

SCOTT, Joan. W. (1990): “El género: una categoría útil para el análisis histórico”, a AMELANG, James; NASH, Mary (eds.): *Historia y género: las mujeres en la Europa moderna y contemporánea*, València, Alfons el Magnanim.

SJOBERG, Laura (1979): *Gendering Global Conflict: Toward a Feminist Theory of War*, Nova York, Columbia University Press.

“The Kurdistan Women’s Liberation Movement for a Universal Women’s Struggle”, Komalên Jinên Kurdistan, (n.d.): disponible a: <http://www.kjk-online.org/hakkimizda/?lang=en> [Consulta: 20 d’abril de 2016].

VÀZQUEZ, Jordi (2015): *Kurdistán, el poble del sol*, Manresa, Tigre de Paper.

YASAR, Melike; entrevista per ALBANI, Leandro: “La revolución en Rojava es una revolución de las mujeres”, *Resumen Latinoamericano*, 13 de maig de 2015, disponible a: <http://www.resumenlatinoamericano.org/2015/05/13/kurdistan-la-revolucion-en-rojava-es-una-revolucion-de-las-mujeres/>[Consulta: 30 d’abril de 2016].

YJA-STAR: Entrevista per KOCABIÇAK, Evren : “Interview with the World’s First Army of Women: YJA-STAR”, *İsyân Devrim Özgürlük* , 23 de març de 2015, disponible a: <http://isyandan.org/english/interview-with-the-worlds-first-army-of-women-YJA-STAR/>[Consulta: 28 de març de 2016].

YPJ: “Entrevista con un grupo de militantes de las YPJ, *Plataforma Kurdiscat*”, 6 d’abril de 2015, disponible a: <http://kurdiscat.blogspot.com.es/2015/04/entrevista-con-un-grupo-de-militantes.html>[Consulta: 18 d’abril de 2016].

7. ANNEXES

7.1. ARTICLE ACADÈMIC

“LES GUERRILLERES KURDES: CONTRA L’IMPERI I EL PATRIARCAT”

“Cuatro mariposas volaban alrededor del fuego, la primera, desde la lejanía, descubrió que el fuego producía luz, y volvió a sus compañeras a contárselo. La segunda, intrigada y atraída por la luz, se acercó aún más y descubrió que el fuego daba calor, y también se lo contó también a las demás. La tercera mariposa quería descubrir aún más, y se acercó tanto que el fuego la quemó un poco. Inmediatamente se lo contó a las demás. La cuarta, quería comprender plenamente el espíritu de fuego, se acercó tanto, que murió abrasada por las llamas”.

(Extret d’una entrevista a un grup de militants de les milícies de dones de Rojava realitzada per la plataforma Kudiscat)

INTRODUCCIÓ

La violència, la lluita i la guerra són conceptes tradicionalment lligats a un imaginari masculí, però en el cas del Kurdistan les dones han pres un protagonisme rellevant en la seva lluita. Així, l’objectiu principal de la recerca ha estat l’aprofundiment en l’estudi de la situació de les dones guerrilleres al Kurdistan.

L’elecció d’aquest objecte d’estudi rau en l’excepcionalitat del cas. La situació al Kurdistan és un fet insòlit, ja que al Kurdistan s’hi ha desenvolupat un moviment d’alliberament, no només encapçalat per dones, sinó que l’emancipació de les dones ha passat a ser un eix vertebral tan prioritari com la qüestió nacional. Al Kurdistan, la lluita no es du a terme només en contra de l’Estat, també en contra del patriarcat i de la masculinitat. Així, el fet de que s’estigui duent a terme un moviment d’aquestes característiques a l’Orient Mitjà, implica per si mateix grans transformacions estructurals que són la motivació principal d’aquesta investigació.

Cal afegir, que tot i que a ulls del món occidental, la fascinació de les dones kurdes guerrilleres és relativament recent, aquestes hi han estat actives des de dècades enrere. Aquesta història de lluita rau oblidada a ulls d’una perspectiva etnocèntrica dels estudis vigents sobre el poble kurd. De la mateixa manera, també manquen estudis que ofereixin una explicació a les condicions que permeten que les dones puguin transgredir el seu rol socialment assignat. Un rol de submissió i passivitat. Les milicianes kurdes han pres un paper no només actiu, sinó primordial en un conflicte armat. L’adopció d’aquest rol actiu es contraposa amb el rol tradicionalment femení. Per tant, l’objectiu principal d’aquest treball d’investigació és explorar la transformació de la identitat de les dones milicianes kurdes en un procés autoorganitzatiu i de recuperació de poders i llibertats.

Més concretament, pretenc aprofundir en dos àmbits centrals. En primer lloc sobre com a través de la participació en les guerrilles, les dones kurdes s'han apoderat d'una identitat política, han transformat els estereotips de gènere imposats i han creat nous models de referència per a totes les dones. Per altra banda, el meu altre objectiu és investigar al voltant de les condicions que han promogut aquests canvis i sobre els motius que expliquen que l'alliberament de gènere hagi passat a ser un objectiu principal en un moviment d'alliberament nacional.

FORMULACIÓ D'HIPÒTESIS

A través de tota la informació i motivacions descrites prèviament, em plantejo dues hipòtesis principals per intentar donar explicació a la situació que conforma l'actual context del Kurdistan en clau de gènere:

Hipòtesi 1: Les guerrilleres kurdes a través de les seva participació directa al conflicte, s'apoderen com una identitat política, assolint transformar els estereotips imposats per a elles i creen nous models de referència

Hipòtesi 2: La situació de conflicte fa que l'alliberament de les dones hagi passat a ser un eix central en el moviment kurd i que el context gaudeixi d'una situació d'excepcionalitat

Subhipòtesi 2.1: El conflicte, juntament amb la defensa d'una ideologia alliberadora com el confederalisme democràtic, que manté com a premissa que *“el poble kurd no serà lliure fins que les dones kurdes no ho siguin”*, són la clau per donar explicació a les transformacions de gènere que està experimentant el Kurdistan

MARC TEÒRIC

PERSPECTIVA D'ANÀLISI

L'enfocament teòric que vull aplicar a la meva investigació és la teoria del gènere constructivista.

Amb aquesta perspectiva podem observar quines implicacions té el gènere en la construcció de les identitats i com aquestes construeixen uns sistemes de relacions socials complexes. Són aquests sistemes, que a partir de les diferències sexuals, configuren la creació socio-cultural dels rols assignats a dones i homes.

Utilitzant les aportacions de la teòrica Joan Scott, el gènere pot definir-se com un *“element constitutiu de les relacions socials basades en les diferències que distingeixen els sexes i és una forma primària de relacions significants de poder”* (Scott, 1990: 44). Així, el gènere no només assigna rols sinó que manté lligams amb una distribució jeràrquica de l'estructura social. És una categoria que ens serveix per posar en qüestió construccions i representacions socials que s'han assumit com naturals, com és el cas del pacifisme de les dones.

Seguint aquesta perspectiva de caràcter constructivista i allunyada d'un essencialisme biològic, no hi ha cap identitat ni innata ni immutable sinó que com Scott apunta, són el resultat d'una construcció social articulada històricament.

No obstant, no existeix un consens fàctic sobre les identitats de gènere dins la teoria feminista, sinó que aquest enfocament ha tingut efectes rellevants derivant en un debat, encara obert social i acadèmicament, entre les postures enfrontades de “la igualtat” i “la diferència”. El primer sosté que les diferències entre gèneres són un instrument de dominació masculina i que les injustícies del sexisme radiquen en la marginació de les dones i la distribució de bens socials desiguals. Per altra banda, el feminisme de la diferència vol lluitar contra la imatge de dona oprimida i busca la valoració social de la diferència, que considera que és existent.

Encara amb aquest dilema sense resoldre, certes autores han intentat consolidar-lo assumint que *“la dicotomia igualtat i diferència, planteja una elecció impossible”* (Luna, 2000, 28) ja que el feminisme de la diferència, en un sentit últim, persegueix la igualtat a través de la seva existència com a dones. Mentre que, per altra banda, les posicions de la igualtat coincideixen amb el mateix objectiu però a l'obviar la diferència poden deixar de banda l'experiència real del fet de ser dona.

En aquest sentit, Joan Scott (1988) considera que estem davant d'un fals dilema i que el debat *“igualtat versus diferència”* és un atzucac que ofereix ambdues opcions com si fossin interdependents i excloents. Per Scott no existeix una entitat homogènia de dona enfrontada a una altra d'home, sinó que existeixen una multiplicitat de relacions socials i per tant la lluita contra la subordinació ha de ser visualitzada de formes específiques i diferents. És per això que proposa les anàlisis post-estructuralistes, amb l'objectiu d'eliminar els valors absoluts de la societat i visibilitzar la pluralitat, i no la unitat dels subjectes.

En definitiva, la importància per la superació de la subordinació de les dones rau en posar en qüestió les identitats essencials independent de la consideració sobre si les dones han de ser idèntiques als homes per a què se les reconegui com a iguals o si, per altra banda, han de reafirmar la seva diferència (Mouffe, 1992, 373).

Cal plantejar-se la multiplicitat de les formes de la categoria de dona, ja que *"l'asimetria entre homes i dones significa coses diferents en contextos diferents"* (Lamas, 1986, 184). Així, segons Judith Butler (2001), podem evitar colonitzar les cultures no occidentals. D'aquesta manera, podem fer visible diferents moviments de dones, cadascun amb la seva perspectiva política.

És per aquest motiu que la perspectiva que adoptaré serà des de la interseccionalitat, concepte introduït per Crenshaw (1989) per destacar que existeixen diferents estructures de subordinació (podem parlar de classe, ètnia, gènere, entre altres) que configuren la identitat i discriminacions a la vida de les persones. Així, Crenshaw no parla d'una suma de desigualtats sinó que planteja que aquestes interseccionen de manera diferent per a cada situació personal i grup social.

Per últim, vull concloure amb que la teoria sociològica que utilitzaré de referència per al desenvolupament de la meua recerca és la teoria del conflicte marxista. El conflicte no només desenvolupa relacions canviants dins l'estructura social, sinó que és tot el sistema que pateix transformacions a causa del conflicte (Marx, 1970/ 1847). Així, podem entendre que el conflicte social pot ésser motor de transformació social i per tant és un mecanisme de canvi social.

DONES I PARTICIPACIÓ EN GUERRES

Malgrat tots els prejudicis que han intentat impedir i ocultar la participació de les dones en conflictes armats, i que les representacions tradicionals del gènere no accepten que les dones siguin combatents, elles hi han estat presents en nombrosos esdeveniments que han configurat la història (Nash i Tavera, 2003).

Arran del increment de les dones en cossos armats, la seva presència ha començat a estar més acceptada però aquesta acceptació està subordinada a la tolerància patriarcal. Quan es fa esment a les guerrilleres sempre se les identifica com a "dones guerrilleres" especificant la seva essència de dona mentre que els homes simplement són identificats com a "guerrillers" (Sjoberg, 1979).

Tot i que la participació de les dones en conflictes armats sigui una transgressió del seu rol, no necessàriament ha de vincular-se a l'emancipació de les dones ni vol dir que aquestes no actuïn sota l'autoritat masculina. Normalment, se les inclou als exèrcits no pas perquè aquests es qüestionin els seus privilegis de gènere sinó perquè elles són capaces d'apropiar-se dels valors masculins (Sjoberg, 1979). Encara amb això, una vegada incloses, sovint es veuen infravalorades, tant pels seus companys com per elles mateixes. Veiem així que tant per part dels exèrcits, com per part de tota la societat, existeix una gran desconfiança cap a la presa d'armes per part de les dones (Alcedo, 1998). Així, el que acaba succeint, és que les dones que participen en activitats

masculines, acaben assumint les formes de fer i comportament masculins, produint-se així, una assimilació cultural (Izquierdo, 1998).

Amb això, existeix cert consens acadèmic sobre els motius que dificulten la concepció de les dones com a guerrerres. Aquests rauen en la idea d'Elstain (1995) de les "*ànimes belles*" i els "*guerrers justos*". Aquesta metàfora és proposada per tractar els rols construïts sobre dones i homes i com les representacions que han marcat les guerres i han construït normes de gènere tradicionals s'han estès fins a considerar-se naturals. És aquest imaginari que posiciona a les dones en una postura passiva i de patiment que dificulta que se les pugui concebre com a lluitadores. En la mateixa línia, es percep un caràcter antinatural de la violència femenina i les dones que no segueixen l'ordre que les defineix com a passives són condemnades amb severitat ja que no segueixen la norma social (Lodoño, 2005).

L'autora Rojas de Ferro (1998) desenvolupa aquesta idea, afegint que aquesta invisibilització de la participació de les dones a les guerres, té efectes negatius en les relacions de poder. A més a més, esmenta la divisió d'esferes públiques i privades. Defineix com l'esfera pública està masculinitzada i s'associa amb la raó, per tant és on hi té lloc la política i els sentiments de poder, és a dir on hi poden participar els homes. En canvi, l'esfera privada on hi participen les dones, està feminitzada i per tant, subordinada dins una escala jeràrquica de poder (Sjoberg, 1979). Aquesta esfera queda exclosa de la política, i per tant, les dones també.

Seguint les perspectives de les autores citades anteriorment, ens trobem davant un context en el que la guerra, pels homes es tradueix en un reforçament de la socialització de gènere mentre que per les dones és un procés de ruptura. Així, la transgressió de les dones guerrilleres és el propi gènere a través de la irrupció d'un espai tradicionalment considerat masculí.

EXPLICACIÓ DEL CAS

EL KURDISTAN

El Kurdistan és la nació sense estat més gran del món. Les seves fronteres no estan clarament delimitades però actualment es troba entre els estats de Turquia, Síria, Iraq i Iran. Té una extensió d'uns 500.000 km² i una població total aproximada de 40 milions (Izady, 1992). Encara avui en dia, la realitat kurda és pràcticament desconeguda per al món sencer i especialment per a Occident.

La característica comuna de totes les regions kurdes és la seva condició de nació oprimida. El poble kurd ha estat negat de drets i identitat, perseguit, oprimat, represaliat, assetjat. Són tants els atacs patits que fan que podem parlar del genocidi kurd. Tot i així, la realitat contextual de cada regió del Kurdistan és extremadament diferent ja que s'han viscut processos polítics paral·lels, moltes vegades aïllats i sense estar coordinats i per tant la societat i cultura que els conforma tenen característiques distintes.

És per aquest motiu que voldria destacar que d'ara en endavant totes les explicacions i anàlisis que dugui a terme seran referides al Kurdistan Nord, Bakur (situat a l'Estat Turc) i el Kurdistan Occidental, Rojava (a l'Estat Siri). La concreció de la recerca la duré a terme sobre aquestes dues regions donades les similituds que comparteixen en la seva estratègia política i en el seu model organitzatiu.

La revolució kurda a Rojava està adoptant el mateix model ideològic i estratègic que a Bakur (Acik, 2014, Dirik, 2014). Aquest model neix de la línia política del Partit dels Treballadors del Kurdistan, PKK (actualment considerat organització terrorista per, Turquia, la Unió Europea i els Estats Units), liderat pel filòsof i ideòleg del moviment kurd, Abdullah Öcalan. Durant el desenvolupament de la meua investigació en faré nombrosos esments ja que és el partit que gaudeix del suport de la majoria social kurda i que per tant té la capacitat de crear-ne consciència. Per tant, per entendre el moviment kurd, cal analitzar l'organització del PKK i l'ideari que desenvolupa Öcalan.

El PKK neix el 1978. És el partit revolucionari del Kurdistan, en els seus inicis d'arrel marxista-leninista. M'agradaria destacar que el congrés fundador del PKK estava constituït per 22 persones, dues de les quals foren dones, Kesire Yıldırım i Sakine Cansiz. Faig una especial menció a aquestes dones perquè han estat un referent essencial per al moviment de dones kurdes i per a la lluita de l'alliberament del Kurdistan. El seu paper, tindrà una especial influència en la línia ideològica en termes de gènere que adoptarà posteriorment el PKK i la resta del moviment.

Arran de diverses reflexions d'Öcalan inspirades en les aportacions de pensadors com Murray Boochin i Immanuel Wallerstein, al 2005 la ideologia del moviment d'alliberament kurd fa un gir cap al "Confederalisme Democràtic", meta de tots els col·lectius i partits agrupats a la Confederació de pobles del Kurdistan (KCK) (Vàzquez, 2015). El KCK és l'organització paraigües de les organitzacions polítiques, socials i militars kurdes. Està constituït per 4 partits polítics (un per cada regió kurda), organitzacions femenines, militars i juvenils.

Orientat en el municipalisme llibertari, el confederalisme democràtic és la nova forma d'organització social per la que apostarà i aposta el moviment kurd i que persegueix una administració política democràtica sense estat:

“El Confederalismo Democrático es un paradigma social no-estatal. No es controlado por un Estado. Al mismo tiempo, el Confederalismo Democrático es el proyecto original organizacional y cultural de una nación democrática. El Confederalismo Democrático se basa en la participación de base. Sus procesos de toma de decisiones yacen en la comunidad. [...] Confederalismo Democrático en Kurdistan es también un movimiento antinacionalista. Apunta a la realización del derecho a la autodefensa de la gente a través del avance de la democracia en todo Kurdistan sin cuestionar las fronteras” (Öcalan, 2011: 33).

A més a més, un dels pilars centrals del Confederalisme Democràtic és el feminisme i l'aposta per l'emancipació i el reconeixement de les dones. En critica l'opressió i l'esclavitud. La proposta d'Öcalan consisteix en trencar amb el sistema de dominació patriarcal i matar l'imaginari de mascle dominant de la societat, és el que estableix com *“teoria de la ruptura”*. (Öcalan, 2013: 18).

“Matar al hombre dominante es el principio fundamental del socialismo. Ese es el significado de la potencia letal: matar la dominación unilateral, la desigualdad y la intolerancia. Además, es matar al fascismo, la dictadura y el despotismo. Deberíamos ampliar este concepto para incluir todos estos aspectos” (Öcalan, 2013: 34).

Es parteix de la base de que la mentalitat masculina fomenta totes les formes de dominació i aquestes s'han d'abolir per al foment de la construcció d'una societat lliure. *“Erkegi öldürmek”* (matar al mascle) es va convertir en un lema especialment popular entre els kurds. Aquesta idea va impregnar tant a la societat com al moviment d'alliberament, que varen constituir-se cases de meditació, on es duen a terme els *“projectes de reeducació d'homes”* obertes a tots aquells que vulguin rebre formació per a la deconstrucció de la masculinitat. Es tracta de projectes formatius de nou mesos sobre història i política des del punt de vista de les dones. Aquestes cases de meditació també estan obertes de les dones que vulguin reeducar-se i alliberar-se de la perspectiva masculina en la que se les ha educat (Arte, 2016).

DONES DE REFERÈNCIA

És sorprenent com el líder d'un moviment que té lloc a l'Orient Mitjà adopta aquesta postura en relació a les dones. A una entrevista amb P. R., periodista i activista per Kurdistan, m'explica que l'origen d'aquesta decisió es troba en la sensibilitat d'Öcalan cap a les dones, fruit d'algunes experiències vitals. La primera va ser la vivència d'haver vist de petit com les seves germanes van ser venudes per casar-se a canvi de llaunes de blat. Un altre dels impactes va ser arran de la resistència d'algunes dones, que va ser molt més heroica que la d'alguns homes i per tant, fa que se les comenci a valorar. A més a més, no és casual que els primers escrits d'Öcalan en relació a l'alliberament de les dones els realitzi des de la presó, ja que en aquell moment el suport majoritari que va rebre va ser per part de les dones.

Una de les dones més influents va ser la co-fundadora del PKK, la ja anomenada anteriorment Sakine Cansiz, assassinada a París el 2013 juntament amb dues dones

kurdes més Didan Dogan i Leyla Soylemez . Al 1980, just abans del cop d'Estat turc, va ser empresonada amb altres milers d'incomptables kurds. A la presó, les dones eren explotades, humiliades i torturades. Cansiz fou la primera en continuar amb les reivindicacions del moviment kurds des de la presó, des d'on va començar a traçar llaços de companyonia i solidaritat. El moviment que va dur a terme va transgredir els murs de les presons, primer a través dels familiars dels presos i així succeeix que moltes més dones s'incorporen al moviment. Cansiz es va convertir en un símbol de la resistència kurda per a tot al moviment, especialment per a les dones (Arte, 2016).

Una altra dona de referència és Leyla Zana, la primera dona kurda en obtenir un escó al Parlament Turc al 1991. Durant el seu discurs d'investidura, i influenciada pel moviment iniciat per Cansiz, va pronunciar en kurd que *"prometia promoure la fraternitat entre kurds i turcs"*. Aquesta acció, va fer que fos empresonada a la vegada que es va convertir en un altre símbol per a totes les dones.

Paral·lelament, al front, l'actitud de moltes dones també va ser de gran potencial. Un exemple és el cas de la comandant Beritan. En mig d'un combat, mentre l'altre comandant, germà d'Öcalan, dóna l'ordre de retirada de totes les files, la comandant Beritan, resisteix i decideix lluitar fins el final.

Per concloure aquest apartat, vull destacar que són moltes més les dones que han demostrat la vàlua de la seva resistència i el seu compromís de la causa. El moviment kurd compta amb una infinitat de dones màrtirs i lluitadores que han contribuït a què la seva identitat de dones quedi reflectida dins l'estructura del moviment fins al punt de què s'assumeixi que la seva participació és inqüestionablement necessària.

EL KURDISTAN I ELS MOVIMENTS DE DONES

Si prèviament he fet aquest esment específic al PKK, al KCK i als escrits de Öcalan, és perquè aquests tenen una gran vinculació al moviment d'alliberament de dones que està esdevenint al Kurdistan i són la clau pel desenvolupament del conflicte kurd. Així, per entendre el context és necessari citar el context ideològic en què es du a terme.

Havent fet aquest aclariment, voldria retornar a la situació real de les dones kurdes, al que està succeint dins el seu moviment i al procés de transformació que està tenint lloc. És a partir de l'alliberament de Kobanê (el cantó central dels tres cantons autònoms de Rojava) i les imatges de les guerrilleres kurdes, que a Occident ens comencem a fascinar per l'actuació i protagonisme que estan prenent les dones al conflicte. No obstant, la seva organització té el seu origen dècades enrere.

Cronològicament, al 1993 va tenir lloc la creació del primer exèrcit de dones a Bakur. Arran de la multiplicitat d'activitat política i social duta a terme per les guerrilles de dones, altres dones varen organitzar-se a les seves regions.

Seguidament, al 1995 va tenir lloc el primer Congrés de l'Alliberament de les Dones al Kurdistan, on es forma la Unió de Dones Lliures del Kurdistan (YAJK). Al 1999 apareix el primer partit de dones, actualment anomenat Partit de l'Alliberament de les Dones (PJA). No obstant, en un context històric en el que l'objectiu és confederar les lluites, al

2005 es crea l'organització femenina de la KCK, la Comunitat de Grans Dones (KJB), a Bakur. El seu objectiu principal era estendre l'organització femenina de les dones per a què aquestes tinguessin un paper principal en la construcció d'una confederació democràtica (Gatamaula, 2015).

Actualment les organitzacions de dones estan integrades a les Comunitats de Dones (KJK) a Bakur i a les Yekîtiya Star a Rojava. Aquestes són les organitzacions paraigües de dones que aglutinen sectors ideològics, socials i militars de dones imprescindibles pel moviment kurd. Són moltes les associacions o col·lectius de dones que participen de la lluita en diferents àmbits, no només al front de batalla. Trobem cases de dones, acadèmies, cooperatives... No obstant, per entendre el seu funcionament, estratègia i ideologia em centraré en l'aprofundiment de les organitzacions que tenen una funció coordinadora i vertebrada el moviment, les ja anomenades KJK i Yekîtiya Star.

Aquestes organitzacions, que coordinen les dones que participen en diferents espais de la lluita, vetllen pel desenvolupament d'una identitat alliberadora per a les dones a tots els espais vitals. La premissa central és que l'emancipació d'un poble està subjecte al nivell de llibertat que tenen les dones del mateix. En altres paraules, assumeixen que llibertat d'un poble només pot ser efectiva si les dones també són lliures.

Posteriorment, a l'anàlisi de resultats veurem quins són els motius que donen explicació a aquest apoderament de les dones, però prèviament m'agradaria fer un repàs de quins són els espais que elles estan conquerint i constituint.

Totes les organitzacions del moviment kurd tenen la seva secció femenina. Hem vist el cas de les KJK, amb paral·lelisme amb les KCK. El mateix succeeix amb els partits polítics, o exèrcits. D'aquesta manera, es garanteix que les demandes de les dones queden representades en tots els àmbits. Aquest ha estat un procés clau per a què les dones puguin desenvolupar la seva pròpia perspectiva política i social en lloc d'assimilar les característiques dels homes, segons exposa el Manifest del Moviment de Dones del Kurdistan.

Tant és així que totes les organitzacions membres de la KCK han aplicat un sistema de co-presidència als càrrecs. És un dels mecanismes claus que materialitzen la participació de les dones a qualsevol tipus d'estructures. Aquesta política es tradueix en què qualsevol càrrec d'una organització mixta, ja sigui una alcaldia, un comitè de barri o el comandament d'una guerrilla ha d'estar ocupat sempre per dues persones i aquestes han de ser sempre una dona i un home i mai del mateix grup ètnic. No només això, sinó que a moltes organitzacions l'elecció de la candidata està oberta només a les dones, d'aquesta manera es garanteix que no es banalitza la decisió i que la representant vetllarà pels interessos de les dones i traslladarà i aportarà les perspectives i debats que aquestes estan desenvolupant als seus moviments (Rodó-de-Zárate i Jorba, 2016).

A més a més, qualsevol òrgan ha d'estar format per un 40% de dones, un 40% d'homes i un 20% que queda a elecció natural per individus independentment del seu sexe prioritzant minories ètniques o religioses (Vàzquez, 2015).

Un altre factor que mostra la presa de consciència de gènere a nivell formal són les següents disposicions legals a Rojava. Emeses al cantó de Cizîrê al 2014, a Rojava

s'estableix la persecució formal de qualsevol violència de gènere, qualsevol agressor és condemnat a l'ostracisme i queden prohibits els crims d'honor. A més a més, es prohibeixen els matrimonis forçosos i la poligàmia i s'igualen els drets laborals i socials (Vàzquez, 2015).

LES GUERRILLERES KURDES

Havent vist quina és la situació actual del Kurdistan i concretament de les dones, voldria centrar-me en l'anàlisi de les guerrilleres, l'objecte central de la recerca.

Guerrilleres al Kurdistan en podem trobar tant a les milícies mixtes com a les que són exclusivament de dones. A Bakur els principals exèrcits són les Forces de Defensa Popular (HPG) i la secció femenina, les Unitats de Combat de Dones (YJA-STAR). A Rojava trobem les Unitats de Protecció Popular (YPG) i l'exèrcit de dones, les Unitats de Protecció de la Dona (YPJ).

Cal destacar que els exèrcits de dones són independents i sota cap cas estan subordinats al seu anàleg mixt. Existeix una coordinació entre ells però tots els exèrcits són autònoms. Els exèrcits de dones kurdes estan integrats i parteixen de la mateixa base que la resta del moviment de dones. Tot i així, els exèrcits gaudeixen d'especial independència en la seva estructura militar. L'activista kurda a la diàspora Dilar Dikir (2014) explica que tant les milícies mixtes com les de dones se centren en l'educació ideològica i política, però que les milícies de dones posen especial èmfasi en l'educació i l'apoderament de les dones i promou la participació de les dones com un segell distintiu.

Com ja he exposat anteriorment, és al 1993, quan apareix el primer exèrcit de dones a Bakur, essent el primer exèrcit mundial de dones. Des del 2014 s'anomenen YJA-STAR, la seva estructura, com ja he comentat és autònoma i es defineixen a si mateixes com:

“Les responsables del desenvolupament en la consciència en la defensa i autodefensa de les dones i persones al Kurdistan. Són responsables de l'enfortiment de les organitzacions de la legítima defensa de les dones. La seva missió és ser la força d'autodefensa de les dones kurdes dins les forces guerrilleres. Protegeixen les dones i tots els kurds de qualsevol tipus d'assalt i atac. [...] En contra dels assetjaments les YJA-STAR defensen tots els valors revolucionaris a nivell ideològic, polític i social. A la vegada desenvolupen una consciència, organització i lluita contra tot tipus d'opressió i violència cap a les del dones” (Extret del Manifest de les KJK).

El mateix succeeix a Rojava, però al 2012 amb les YPJ. En la mateixa línia que ocorre amb la creació de les milícies de dones a Bakur, Les YPJ neixen davant la necessitat de creació d'una estructura femenina pròpia. És una forma d'apoderament i també de demostrar la capacitat de les dones d'assumir les mateixes funcions que els homes a l'exèrcit. Així, es considera que són necessàries per a fer contrapès a les milícies mixtes, que tot i comptar amb la participació de dones, són tradicionalment masculines i de caràcter opressor cap a les dones (Editorial Descontrol, 2015).

Poden sorgir dubtes sobre la necessitat de la militarització de les dones. Les YJA-STAR (2014) donen explicació als motius que fonamenten aquesta necessitat. En primer lloc, cal esmentar que la introducció de les dones a les milícies kurdes no s'explica

merament a través de finalitats estratègiques i de combat, sinó que es considera un instrument d'igualtat per a què les dones puguin gaudir de les mateixes possibilitats que els homes. En una entrevista realitzada a unes militants de les YPJ, elles mateixes afirmen que la incorporació de les dones a la guerrilla *“és una eina essencial per a la igualtat”*. Per altra banda, davant la situació de conflicte que impera en el Kurdistan, la lluita per l'alliberament nacional només es pot dur a terme mitjançant la guerra i l'exèrcit. D'aquesta manera, és inevitable que els models d'organització de les dones siguin a través de la militarització. Per elles, la lluita és l'única via per garantir la defensa del seu poble i d'elles mateixes.

Entre el 1987 i 1994, s'estima que el percentatge de dones guerrilleres kurdes va créixer d'un 1 a un 20% i actualment en són al voltant del 45% (Sharifi, 2011), les YPJ les conformen entre 7 i 10 mil dones (Acik, 2014). Encara que l'increment de les dones a la guerrilla fou molt viu, la seva acceptació no va ser ni senzilla ni immediata. Segons explica el manifest de les KJK existia una manca molt gran d'autoconfiança per part seva, i de confiança per part dels seus companys. Per part de les mateixes dones, moltes consideraven que el seu paper no era ser proactives a la guerra sinó que havien d'acomplir amb la funció de responsabilitzar-se de les cures de les llars i dels homes guerrillers. El que succeïa amb els homes, és que no les veïem capacitades per poder liderar guerrilles i dur a terme estratègies militars i en molts casos les sotmetien a xantatges sexuals. A l'entrevista amb la militant de les YPJ, ella confirma que durant la primera entrada de les dones a les guerrilles, la seva funció estava restringida a tasques administratives i se les considerava ineficaces en la guerra. Aquesta manca de confiança en les dones en aquest context, no és ni molt menys exclusiu del cas del Kurdistan, si no que és quelcom que es reproduïx en la majoria d'exèrcits, segons indiquen les aportacions teòriques de Miren Alcedo (1988) i Laura Sjoberg (1979).

Cal afegir que l'entrada de dones a les milícies no es produeix exclusivament per una clara consciència nacional, sinó que per elles també és una forma d'escapar de l'opressió. Moltes dones comencen a entrar a la guerrilla ja que ho veuen com un camí de fugida de les famílies i dels matrimonis forçosos. Encara actualment moltes dones kurdes s'introdueixen a les guerrilles perquè per elles és el camí cap a la llibertat, no només nacional o del seu gènere, sinó de les seves vides.

Per finalitzar aquest apartat, voldria destacar el compromís que suposa per a la població kurda i sobretot per a les dones, la participació a la guerrilla. Al Kurdistan, totes aquelles que entren a la guerrilla renuncien pràcticament a qualsevol vincle familiar. No s'admeten dones que siguin mares, pel que fa que el perfil majoritari d'integrants, són dones joves solteres o excepcionalment dones a qui els han assassinat les filles o fills. Una altra qüestió a destacar és que, dins dels grups guerrillers està taxativament prohibida qualsevol tipus de relació amorosa. Els motius són per evitar relacions de poder i per garantir la concentració a la guerrilla. En una entrevista a un grup de les YPJ realitzada per la plataforma Kurdiscat (2015) elles afirmen que quan *“decideixes entrar a la guerrilla, decideixes també abandonar les teves relacions personals d'amor”*. Veuen una incompatibilitat entre l'estima individual i l'estima i la lluita per tota la humanitat i persones i pobles oprimits. És per aquest mateix motiu que també es priva la maternitat.

RESULTATS PRINCIPALS

Hipòtesi 1: Les guerrilleres kurdes a través de les seva participació directa al conflicte, s'apoderen com una identitat política, assolint transformar els estereotips imposats per a elles i creen nous models de referència

La presa de les armes per part de les guerrilleres kurdes és una irrupció per part de les dones en un espai tradicionalment masculí, en el que històricament elles no hi han estat benvingudes. Aquest fet en si mateix, ja és indicatiu del procés transformador que està tenint lloc al Kurdistan, no obstant no és només l'únic.

El conflicte kurd, no és el primer conflicte històric que incorpora les dones a les seves milícies però el cas kurd consta d'unes característiques que el doten de peculiaritat. Les dones ja van formar part de lluites com és al cas d'Amèrica Llatina o de Vietnam, però tal com apunta la comandant cap i fundadora de les YPJ, Meryem Kobane (2014), han estat relegades a un paper secundari. Com fet diferencial, les dones kurdes han pres un paper actiu i principal dins la lluita i és per primera vegada que exèrcits exclusius de dones hi són dins l'exèrcit general.

Kobane (2014) explica que aquest paper actiu dins la guerrilla per part de les dones, ha hagut de fer front a les reticències i desconfiances inicials per part dels homes i inclús d'algunes dones fins que mitjançant la perseverança, auto-sacrifici i la resistència, la revolució de Rojava ha passat a ser una batalla liderada per les dones. No només això, sinó que, mentre que tradicionalment l'emancipació de les dones ha estat considerada un assumpte exclusiu de les dones, segons la representat del Moviment Internacional de Dones Kurdes, Melike Yasar (2015), al Kurdistan, *"la llibertat de les dones significa la llibertat pel poble"* i aquest ideal ha impregnat la consciència col·lectiva de la societat.

Mahmud Colak (2015), representant davant del Parlament Europeu del Congrés Nacional del Kurdistan, exposa que el moviment de dones kurdes és el més gran d'Orient Mitjà en totes les seves dimensions, en quan a presència militar, resistència guerrillera i moviments socials, polítics i culturals. A Rojava, són les dones qui estan plantant cara davant les agressions de l'Estat Islàmic i desenvolupen un paper fonamental en la resistència. Veiem així que el paper de les dones a la guerrilla kurda no és ni secundari ni des de la passivitat, sinó que aquestes desenvolupen un protagonisme imprescindible pel moviment. Així, les guerrilleres kurdes són l'esperança per les dones d'altres grups ètnics de la regió, convertint-se en un col·lectiu de referència per a l'alliberament. Un grup de militants de les YPJ m'escriu dient que la revolució de les dones a Rojava no és una finalitat en si mateixa sinó que és un mitjà per l'alliberament: l'alliberament de totes les dones i tota la humanitat i afegeix que *"qualsevol revolució nacional que no inclogui l'alliberament de les dones no assumirà els seus objectius i estarà condemnada al fracàs"* (grup de dones de les YPJ, 2016).

Cal afegir que no són només les dones milicianes les que lluiten per la llibertat. Existeixen nombroses agrupacions de dones kurdes que treballen per a la construcció política de la societat a través de cooperatives, escoles, acadèmies, organitzacions...

Entre elles tenen la mateixa consideració, l'única diferència és que lluiten en diferents fronts (Rodó-de-Zárate i Jorba, 2016).

Les mateixes YJA-STAR (2016) afirmen que les dones no només lluiten a la resistència per involucrar-se en tots els àmbits de treball de la vida. Tot i així, és arran d'incorporar-se al combat que es trenca amb la lògica masculina i també amb els enfocaments tradicionals clàssics. Una militant de les YPJ reafirma l'afirmació anterior explicant que les milícies de dones han trencat amb la marginalitat a la que tradicionalment s'ha assignat a les dones.

En definitiva, les línies de batalla del Kurdistan són, per una banda contra la repressió política que nega l'existència al seu poble, i a la vegada contra el patriarcat. L'objectiu últim del moviment kurd és l'alliberament de la humanitat i per a assolir-lo, l'alliberament de les dones és un mitjà per l'emancipació de la societat. Les guerrilleres kurdes no volen liderar una revolució dels homes sinó que volen generar-ne la seva pròpia. Tot i que en els seus inicis pogués ser així, actualment no participen de la guerrilla a través de l'assimilació de valors masculins sinó que hi són actives desenvolupant els seus propis valors com a dones.

Amb això, són les experiències de resistència en la lluita per la llibertat de les dones que han contribuït a un canvi en l'imaginari. A través de vivències d'algunes dones, moltes s'han apoderat ja que les han vist com un exemple, mentre que per altra banda, els homes les han passat a considerar companyes per igual. Veiem que per a què s'hagi pogut fer efectiu el reconeixement de les dones aquestes han hagut d'irrompre en un espai que tradicionalment, i en la majoria de contextos pertany als homes. Aquesta situació ens podria recordar al procés d'assimilació cultural definit anteriorment segons la perspectiva de Maria Jesús Izquierdo (1998). No obstant, el cas kurd és una paradoxa, ja que, com he explicat prèviament, l'estratègia de les dones a la guerrilla és generar la seva lluita amb els seus propis valors, fet que queda garantit per exemple, creant estructures no mixtes en tots els àmbits de la lluita.

Veiem així, com la participació de les dones a la guerrilla ha estat un element clau per a què el seu alliberament hagi constituït un eix centrat en les prioritats polítiques del moviment kurd. Així, podem validar **Hipòtesi 1**, en tant a què a partir d'aquesta participació de les dones, elles s'han anat apoderant d'espais militars i polítics elementals per a la transformació social. La presa de les armes per part de les dones no només subverteix els rols i estereotips tradicionals sinó que posa de manifest la imatge de les dones com a lluitadores, trencant així amb l'imaginari de les dones com a "*ànimes belles*" que estableix Elshtain per metaforitzar la imatge de les dones en conflictes armats. No només això, sinó que també trenquen amb el que Lodoño (2005) anomena la percepció del caràcter antinatural de la violència femenina. Les dones kurdes que han pres les armes, no només no se les condemna per no seguir una norma social que les defineix com a passives, sinó que se les ha començat a reconèixer a partir de la seva militarització i la seva resistència. La militant de les YPJ entrevistada afegeix que les combatents que han lluitat a primera línia s'han convertit en un "*referent simbòlic per tota la societat i una font de confiança en matèria de defensa i protecció, sobretot per a les dones*".

No obstant, la societat kurda continua essent una societat de tradició conservadora de caràcter patriarcal. A les llars, les dones continuen estant sotmeses i relegades a la seva funció domèstica. Segons les mateixes dones kurdes queda molta feina a fer tant dins de la societat civil com dins del moviment. Tot i així, les guerrilleres, per la seva heroïcitat, són un exemple de referència per a totes les dones i donen opció a què tinguin l'oportunitat de plantejar-se el canvi en les seves vides. Per tant, encara que queda un llarg camí per avançar, l'apoderament de les dones als exèrcits està essent clau per transformar la mentalitat de la dominació masculina que el moviment vol abolir, a la vegada que la societat està experimentant canvis en les tradicions i percepcions.

Hipòtesi 2: La situació de conflicte fa que l'alliberament de les dones hagi passat a ser un eix central en el moviment kurd i que el context gaudeixi d'una situació d'excepcionalitat

Subhipòtesi 2.1: El conflicte, juntament amb la defensa d'una ideologia alliberadora, el confederalisme democràtic, que manté com a premissa que *"el poble kurd no serà lliure fins que les dones kurdes no ho siguin"*, són la clau per donar explicació a les transformacions de gènere que està experimentant el Kurdistan

Quan fem referència al Kurdistan parlem d'una situació d'excepcionalitat no només perquè el moviment kurd inclogui les dones, sinó perquè aquestes hi són de forma activa, en són una part vertebral i seu alliberament ha constituït un eix central en la praxis, ideologia i estratègia del moviment. Des d'Occident, continua essent sorprenent com un moviment que succeeix a l'Orient Mitjà, pot ésser encapçalat per dones. Com ja he esmentat prèviament, és a partir dels atacs a Kobanê que les guerrilleres kurdes han començat a fascinar els imaginaris occidentals però cal tenir en compte que la seva participació i organització ha estat activa des de dècades enrere.

Així, per a una anàlisi de la situació del Kurdistan i de com s'estan abordant les qüestions de gènere cal tenir en compte tres factors: per una banda, l'autoorganització per part de les dones latent des dels anys 80, un moviment de majories que ha adoptat l'alliberament de les dones com a eix central, i per últim, tot i que estem parlant sempre d'un moviment horitzontal i de bases, ha comptat amb l'existència de líders, que són referents simbòlics molt forts, que han facilitat que les reivindicacions de les dones fossin acceptades per les majories a la vegada que s'ha fet extensiva la necessitat d'incloure-les en la lluita.

El poble kurd ha estat discriminat històricament però és a partir del cop d'estat de 1980 a Turquia quan la persecució i la repressió cap la cultura i les manifestacions identitàries kurdes s'accentuen exponencialment i n'incrementen els atacs, les tortures i en definitiva, el genocidi cap al poble kurd.

Val a dir que, les dones kurdes, igual que la resta de dones del món, han estat i estan oprimides sota el domini patriarcal. Per tant, l'abolició d'aquest és un eix central de la seva lluita. Ser dona i kurda vol dir viure sota el risc de patir violacions, segrestos, matrimonis forçosos... Trobem per tant que, és la pressió sexista d'una estructura

feudo-tribal, juntament amb l'opressió nacional, que incrementen la necessitat de participació de les dones al moviment d'alliberament.

Leyza Zana (1998) afirma que les dones són qui més han patit durant tot el procés del conflicte i és que la seva discriminació ha esdevingut per ser kurdes i per ser dones, en aquest sentit tant per l'Estat Kurd a Bakur o l'Estat Islàmic a Rojava com pels seus propis companys kurds. A més a més de totes les tragèdies que implicava el genocidi kurd per a tota la població, per a les dones s'afegien l'increment de la violència de gènere, els crims d'honor, humiliacions, vexacions, la mort de familiars... També són elles qui han estat sotmeses a un major risc de violència política per part de l'Estat (Belarbi-Kamil, et. al. 2013). Aquesta situació pot esser analitzada amb una perspectiva interseccional desenvolupada per Crenshaw (1989), ja explicada prèviament. Segons aquesta els diferents grups socials estan sotmesos a diferents estructures de subordinació que no es juxtaposen sinó que interseccionen. En el cas de les dones kurdes podríem parlar d'una doble discriminació, atenent al seu gènere i ètnia, o inclús una triple si incloguéssim la categoria de classe.

Així, hem vist que des de llavors, les dones kurdes, atacades per les diferents estructures de dominació que les envolten, han procedit a autoorganitzar-se i actuar com a dones per poder fer-hi fer front. A més a més, les reticències viscudes per part dels seus companys de lluita cap a la implicació de les dones a la lluita armada fa que elles preguin consciència sobre el seu paper fonamental. Per elles *"l'emancipació de les dones només es pot dur a terme a través de les idees pròpies, les organitzacions i les accions de les pròpies dones"* (YJA-STAR, 2014), així que en primer lloc, és la mateixa participació de les dones a la revolució el que ha motivat que el seu alliberament es converteixi en una qüestió tan important com la qüestió nacional.

El Manifest del Moviment d'alliberament de les dones del Kurdistan confirma que la presa de poder de les dones deriva d'anys de resistència davant de la prohibició del fet de ser kurd, fet que en les dones es manifestava amb més explotació, persecució i violència. D'aquesta manera, participar en associacions polítiques va ser un factor que les tornava a dotar d'identitat.

Tot i així, per entendre com les seves demandes se situen al centre no podem desvincular del context social i ideològic. Un factor primordial per al desenvolupament d'aquest procés d'emancipació és la legitimació del PKK, el partit del moviment que gaudeix del suport de les majories socials i que per tant té la capacitat de generar un discurs que impregni a la societat. Per tant, és una avantatge per les dones estar integrades en un moviment que busca combatre la mentalitat patriarcal, ja que es considera que no pot existir alliberament social si les dones estan oprimides.

No obstant, aquesta presa de consciència no és fortuïta sinó que compta amb la figura d'Abdullah Öcalan, el líder indiscutible del moviment i promotor en la creació de discurs. Per tant, una de les claus per entendre el moviment d'emancipació de les dones és la teoria de l'alliberament desenvolupada per Öcalan amb la premissa de que *"el poble kurd no serà lliure fins que les dones no ho siguin"* i la proposta d'abolir la masculinitat entenent-la com el principal sistema de dominació. Per tant, trobem que una figura d'extrema autoritat dins el moviment considera que l'estratègia a seguir és posar les dones al centre de la lluita. Cal remarcar però, que l'origen principal que va

motivar a Öcalan a arribar a aquesta conclusió és l'actitud heroica d'algunes dones com Sakine Cansiz, Leyla Zana, entre altres davant la resistència i la lluita.

A més a més, l'existència de dones lluitadores, que han estat exemple per a la societat, com és el cas de les dones membres de les milícies, ha contribuït al trencament de la societat patriarcal. Les milicianes de les YPJ entrevistades expliquen que demostrant que són plenament hàbils en conducció d'exèrcits i en tàctiques de guerra *"s'han convertit en la garantia política de la legítima defensa per salvaguardar a la població de les dones"* (un grup de dones de les YPJ, 2016) i ha estat així que els homes han dipositat la confiança en elles.

En definitiva, són múltiples factors els que doten a la lluita kurda d'unes condicions d'excepcionalitat. Rodó-de-Zárate i Jorba (2016) destaquen l'autoorganització de les dones des dels 80, la predisposició de les dones per a l'autodefensa i els escrits d'Öcalan que situen a les dones com un element central en la lluita. Amb tot això, podem contrastar **Hipòtesi 2** pel que fa al conflicte i les conseqüències que en genera, tragèdies i patiment, ha distorsionat la vida de les dones fins al punt que s'han vist obligades a lluitar per la humanitat, per la seva nació i per elles mateixes replantejant-se el seu rol dins la societat. És a partir d'un conflicte nacional extrem que es militaritzen les dones, i és arran de la seva participació que se les reconeix com a subjectes. Ens trobem davant d'un conflicte amb característiques excepcionals i fent referència a la teoria marxista, veiem com aquest mateix conflicte ha generat transformacions socials estructurals.

A la vegada, també podem validar **Subhipòtesis 2.1** ja que sense que el discurs alliberador d'Öcalan hagués estat integrat i acceptat des del PKK les dones haurien tingut més dificultats per generar les seves pròpies estructures i possiblement no hauria estat viable situar la seva presència i demandes al centre.

CONCLUSIONS

Des de diferents moviments feministes, sobretot occidentals, s'ha dut a terme una crítica a un procés d'emancipació de les dones desenvolupat a partir de les consignes d'un ideòleg home, Öcalan (Dirik, 2015). No obstant això, no és només el seu discurs que va promoure la politització de les dones kurdes. El fet de viure una situació d'opressió extrema, en el que a causa del genocidi les dones perden membres de la família i es queden soles a les llars, fa que elles assumeixin que són les dones qui s'han de responsabilitzar de la lluita (Arakon, 2015). Tot i així, des del moviment de dones kurdes, s'afirma que malgrat la presència i la participació de les dones al moviment prèvia als escrits d'Öcalan, les seves aportacions van ser claus per a l'acceptació per part dels homes del moviment, de la societat i inclús d'algunes dones i que per tant, la seva figura, com a referent simbòlic, ha estat estratègica.

Per últim, voldria destacar la importància que han tingut les dones kurdes per al revolució del Kurdistan, ja que sense el seu paper central, no hauria estat possible.

BIBLIOGRAFIA

ACIK, Necla: “Kobane: the struggle of Kurdish women against Islamic State”.

OpenDemocracy, 22 d’octubre de 2014, disponible a:

<https://www.opendemocracy.net/arab-awakening/necla-acik/kobane-struggle-of-kurdish-women-against-islamic-state>[Consulta: 4d’abril de 2016].

AFSIN, Delal: “The Kurdistan Woman’s Liberation Movement”, *Partiya Karkerên Kurdistan*, disponible a:

<http://www.pkkonline.com/en/index.php?sys=article&artID=180>[Consulta: 9 d’abril de 2016]

Alcedo, Miren (octubre-gener 1998): “Mujeres de ETA: la cuestión del género en la clandestinidad”, *La Factoría*, n.º 4, pp. 31-40.

ARAKON, Maya: “Kurdish Women’s Unknown History of Struggle”, *Revolutionary Strategic Studies*, 31 de març de 2015, disponible a:

<https://revolutionarystategicstudies.wordpress.com/2015/03/31/kurdish-womens-unknown-history-of-struggle/>[Consulta: 6 d’abril de 2016].

ARTE (2016). Kurdistan: Girls at war [Vídeo]. Disponible a:

<http://kurdishquestion.com/oldsite/index.php/kurdistan/kurdistan-girls-at-war.html>

BUTLER, Judith (2001): *El género en disputa: el feminismo y la subversión de la identidad*, México, Paidós.

BELARBI-KAMIL, Alba; MARCO, Lorena; MARTÍNEZ, Luis. (2013). “La mujer kurda: entre el conflicto y la tradición”, a: REPRESA, Fernando (eds.), *Mujeres que mueven el mundo. Género y Codesarrollo en la sociedad global*. Burgos, Editorial Gran via

COLAK, Mahmud; entrevista per DURÁN, Jose: “En Kurdistán se dan auténticas condiciones para una revolución popular”, *Diagonal Periódico*, 30 d’octubre de 2015, disponible a: <https://www.diagonalperiodico.net/global/28211-kurdistan-se-dan-autenticas-condiciones-para-revolucion-popular.html>[Consulta: 30 d’abril de 2016].

CRENSHAW, Kimberlé (1989): “Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics”, *The University of Chicago Legal Forum*, núm. 140, pp. 139-167.

DESCONTROL, Editorial (2015): “Les transformacions socials”, a DESCONTROL, Editorial (eds.) *La Revolució ignorada*. Barcelona, Editorial Descontrol.

DIRIK, Dilar; entrevista per JORBA, Marta, RODÓ, Maria: “El que hi ha a Kobanê és un projecte polític d’emancipació radical”, *Directa, mitjà per la transformació social*, 6 de novembre de 2014, disponible a: <https://directa.cat/que-ha-kobane-es-un-projecte-politic-demancipacio-radical>[Consulta: 23 d’abril de 2016].

- DIRIK, Dilar (2015): “The Women’s Revolution in Rojava: Defeating Fascism by Constructing an Alternative Society”, a Strangers in a Tangled Wilderness (Ed.), *A small key can open a large door: The Rojava Revolution*, Combustion Books.
- ELSHTAIN, Jean Bethke(1995): *Women and War*, Chicago-Londres, The University of Chicago Press.
- GATAMAULA (2015): “El moviment kurd de dones”, a DESCONTROL, Editorial (eds.). *La Revolució ignorada*. Barcelona: Descontrol Editorial, pp. 51-62.
- IZADY, Mehrad R. (1992): *The Kurds: A concise handbook*. Nova York, Taylor & Francis Publishers.
- IZQUIERDO, María Jesús (1998): “Los órdenes de la violencia: especie, sexo y género”, a FISAS, Vicent (ed.): *El sexo de la violencia. Género y cultura de la violencia*, Barcelona, Icaria.
- KOBANE, Meryem. Entrevista per CASAGRANDE, Orsola; ARRUGAETA, José Miguel: “Kobane combat en nom de la humanitat contra una manera de pensar que no reconeix religions, ètnies ni llengües” *Directa, mitjà per la transformació social*, 29 d’octubre de 2014, disponible a: <https://directa.cat/kobane-combat-en-nom-de-humanitat-contra-una-manera-de-pensar-que-no-reconeix-religions-etnies-ni>[Consulta: 3 de maig de 2016].
- LAMAS, Marta (1986): “La antropología feminista y la categoría de género”, *Nueva Antropología*, vol. 8, núm. 30, pp. 173-222.
- LODOÑO, Luz María (agost 2005): “La corporalidad de las guerreras: una mirada sobre las mujeres combatientes desde el cuerpo y el lenguaje”, *Revista de Estudios Sociales*, núm. 21, pp. 67-74.
- LUNA, G. Lola. (agost de 2000): “De la emancipación a la insubordinación: de la igualdad a la diferencia”, *Asparkia: Investigación feminista*, núm. 11, pp. 27-35.
- MARX, Karl (1970): *La miseria de la filosofía*, Mèxic, Siglo veintiuno editores (data de publicació del llibre original: 1847).
- MOUFFE, Chantal (1992): “Feminism, Citizenship and Radical Democratic Politics”, a BUTLER, Judit; SCOTT, Joan W. (eds.): *Feminists Theorize the Political*, Nova York-Londres, Routledge, pp. 369-384.
- NASH, Mary; TAVERA, Susana (eds.) (2003): *Las Mujeres y las guerras. El papel de las mujeres en las guerras de la edad antigua a la contemporánea*, Barcelona, Icaria.
- ÖCALAN, Abdullah (2011): *Democratic Confederalism*, Colonia, International Initiative Edition.
- ÖCALAN, Abdullah (2013): *Liberating Life: Woman’s Revolution*, Colonia, International Initiative Edition.

- RODÓ-DE-ZÁRATE, Maria; JORBA, Marta (gener-juliol 2016): “Piedras para la reconstrucción de Kobanê: Una revolución feminista en el Kurdistán”, *Revista Latinoamericana de Geografía e Género, Ponta Grossa*, vol. 7, núm. 1, pp. 178-186.
- ROJAS DE FERRO, Maria Cristina (1998): “Las ‘almas bellas’ y los ‘guerreros justos””. *Revista En otras palabras: Mujeres, guerra y paz*, núm. 4, pp. 38-48.
- SCHUMANN, Gerd (1998): *Las mujeres en Kurdistán*. Hondarribia. Editorial Hiru.
- SCOTT, Joan. W. (primavera 1988): “Deconstructing Equality-versus-Difference: Or, the Uses of Poststructuralist Theory for Feminism”, *Feminist Studies*, vol. 14, núm. 1, pp. 32-50.
- SCOTT, Joan. W. (1990): “El género: una categoría útil para el análisis histórico”, a AMELANG, James; NASH, Mary (eds.): *Historia y género: las mujeres en la Europa moderna y contemporánea*, València, Alfons el Magnanim.
- SHARIFI, Massoud (2011): “Women and nationalism: How women activists are changing the Kurdish conflict”. *A State, Society and Economy in the Modern Middle East*. SOAS University of London.
- SJOBERG, Laura (1979): *Gendering Global Conflict: Toward a Feminist Theory of War*, Nova York, Columbia University Press.
- “The Kurdistan Women’s Liberation Movement for a Universal Women’s Struggle”, *Komalên Jinên Kurdistan*, (n.d.), disponible a: <http://www.kjk-online.org/hakkimizda/?lang=en>[Consulta: 20 d’abril de 2016].
- VÀZQUEZ, Jordi (2015): *Kurdistan, el poble del sol*, Manresa, Tigre de Paper.
- YASAR, Melike; entrevista per ALBANI, Leandro: “La revolución en Rojava es una revolución de las mujeres”, *Resumen Latinoamericano*, 13 de maig de 2015, disponible a: <http://www.resumenlatinoamericano.org/2015/05/13/kurdistan-la-revolucion-en-rojava-es-una-revolucion-de-las-mujeres/>[Consulta: 30 d’abril de 2016].
- YJA-STAR: Entrevista per KOCABIÇAK, Evren : “Interview with the World’s First Army of Women: YJA-STAR”, *İsyen Devrim Özgürlük* , 23 de març de 2015, disponible a: <http://isyandan.org/english/interview-with-the-worlds-first-army-of-women-YJA-STAR/>[Consulta: 28 de març de 2016].
- YPJ: “Entrevista con un grupo de militantes de las YPJ, *Plataforma Kurdiscat*”, 6 d’abril de 2015, disponible a: <http://kurdiscat.blogspot.com.es/2015/04/entrevista-con-un-grupo-de-militantes.html>[Consulta: 18 d’abril de 2016].

7.2. GUIÓ ENTREVISTES

7.2.1. GUIÓ PER A PERSONES A BARCELONA

1. La situació actual al Kurdistan, vista en clau de gènere, és excepcional. Com explicaries que s'ha arribat a aquesta situació en un context patriarcal?
2. Com han aconseguit transformar una societat patriarcal d'aquesta manera?
3. Què fa que l'alliberament de la dona hagi passat a formar part del moviment nacionalista?
4. Per quin motiu veuen les dones dels Kurdistan turc i de Rojava la necessitat de crear unes milícies no mixtes?
5. Ambdós exèrcits tenen funcions diferents? I les dones?
6. Quines diferències organitzatives hi ha entre les experiències de les dones dels diferents kurdistans?
7. Quin és el perfil majoritari de les milicianes? Hi ha mares? En cas afirmatiu, com gestionen la seva maternitat?
8. Com estan distribuïts els càrrecs dins les milícies no mixtes? Les dones tenen algun tipus de dificultats pel fet de ser dones?
9. Les dones experimenten la situació de conflicte igual que els homes?
10. Quins són els factors que motiven a les dones kurdes (alliberament social, nacional o alliberament de gènere...)?
11. Quina percepció té la societat kurda sobre les milicianes?
12. Com afronten les famílies que les seves filles preguin la decisió de ser combatents? Passa el mateix amb els fills?
13. Què n'has après de la teva experiència al Kurdistan?
14. Hi ha res més que vulguis afegir?

7.2.2. PREGUNTES ENVIADAS A GUERRILLEROS AL KURDISTAN

15. The current situation in Kurdistan, from a gender point of view, is exceptional. How would you explain those changes in the Kurdish society in a patriarchal world?
16. How would you explain that women liberation became in a focus of the nationalistic movement?
17. Where does the empowerment of Kurdish women come from?
18. Why do you feel the necessity of having a women militia?
19. Which is the main profile of women in the YPJ? Are there mothers? You do you deal with maternity?
20. Which are the main factors that motivate woman to enroll in the militia?
21. Why are there some women who enroll in the YPJ and others in the YPG?
22. Which are the main factors that motivate woman to be a member of the militia?
23. Why are there some women who enroll in the YPJ and others in the YPG?
24. How is your relation with the YPG? Are there differences between YPJ and YPG?
25. Is the function of women in the YPJ is the same than in YPG?
26. How are charges distributed in the YPG? Do women in the YPG have any difficulty for being women?
27. How is the perception that society has about Kurdish women fighters?
28. How do families react when their daughters decide to participate in war? Is it the same situation with their sons decide it?
29. Does the participation of women in militia have any effect on transformation of gender stereotypes?

PLEASE, BE FREE TO ADD ANYTHING ELSE YOU WOULD LIKE TO

7.3. RESPOSTA DE LES UNITATS DE DEFENSA DE LES DONES (YPJ)

7.3.1 RESPOSTA ORIGINAL EN ÀRAB

حينما تصل الثورة الى روح المجتمعات وقتها ندرك بان الثورة ذات معنى وجوهر ،لأنها طاقة الحية تحيي جميع خلايا نسيج الاجتماعي .وهذا ما انعكس على واقع روج افا ، ففي مضمونها تبنت حرية الجنسين في المقام الاول،ادراكا منها بان الحرية لا تتأتى من تحرير رقعة جغرافية فقط بل لا بد ان تكون ثورة لخلق وترسيخ معايير المجتمع والانسان الحر.

فالمستجدات التي تحدث في ساحة روج افا كردستان وبشكل خاص على صعيد حرية الجنسين اصبح مثالا يحتذى به حيث اضحى مقياسا لبلوغ الثورة هدفها الموعود .

الذهنية هي مزيج من ثقافة ،عادات وتقاليد ومقاييس اخلاقية تنعكس على سلوكيات المجتمع والفرد سواء أكان رجلا او امرأة ، الذهنية المتجذرة منذ ٥٠٠٠ عام هي الذهنية البطريركية حيث حولت الرجل الى سيد، والمرأة الى عبدة هذه كانت معادلتها الازلية والى الان رغم كل المقاومات والتضحيات التي تمت لازالت تفرض نفسها. وما حدث ويحدث في روج افا هو نتاج تخطي هذا المفهوم، فالمرأة ذات دور ريادي في جميع مؤسسات المجتمع ان كانت سياسية او اجتماعية ، اقتصادية ، الدفاع المشروع ، ثقافية ، وفنية ودبلوماسية... الرجل بدوره يقن بان بناء مجتمع حر ينبع من اطروحة المرأة الحرة والرجل الحر.

٢- للکرد تاريخ حافل من الثورات القومية رغم ان المرأة الكردية احتلت مكانا بارزا فيها، غير انها لم تنظم نفسها ضمن هيكلية تنظيمية، لا يخلى الامر بانها اكتسبت تراكما من التجارب والعبر لتدرك بان بناء الكيان الحر يتحقق بتنظيم الذات وما نراه من انجازات للمرأة الكردية في ثورة روجافا اليوم هو نتاج هذا الوعي. بالنتيجة،فاية ثورة قومية ان لم تحتوي في داخلها ثورة المرأة الحرة لن تحقق غاياتها وستأبى بالفشل.

٣- الارتقاء بالمرأة إلى مكانة تخلق فيها التاريخ. وكان من المهم تداول تجييش المرأة بوجهة نظر علمية والتعبير عنه بحقائق تاريخية فهذه الظاهرة في حركة التحرر الكردستانية ومكانة المرأة ودورها في الحرب اتخذت أبعاداً شاملة لا يمكن قياسها بأية ثورة أخرى، و تعبر عن مستوى تنظيمي رفيع لا نراه في أية حركة تحررية نسائية أو كفاحات ثورية أخرى. ففي البداية يتعلق تجييش المرأة بمفهوم الحياة والبحث عنه، فعزم المرأة على تنظيم آمالها وتطلعاتها وجعلها ملكاً للمجتمع باسره واصرارها في ذلك ساعدها على احتضان كل الأخطار مهما كانت حدثها في سبيل تكريس هذا النشاط على نحو واع ومخطط أكثر. وتعتبر خطوة وتجربة أولى في التاريخ العالمي. لكن لماذا تجييش المرأة؟ إن الجواب الساطع والشفاف لهذا السؤال هو "لأنه أداة أساسية للمساواة". ولم يقصد بذلك تجييشاً بالمعنى العسكري فحسب، بل بروح وجمالية المرأة لأنها من خلاله تكتسب المعنى الباهي للجمال وبه تحارب كافة الخصائص الذليلة للمرأة، ويعتبر التجييش أداة وقوة الحرب لأجل الوطنية والحرية، ويكون على مستوى المشاعر والفكر معاً. وعلى كل امرأة تنضم إلى حركة التحرر الكردستانية القتال واثبات وجودها بهويتها هي وليس من الضروري التلون بلون واحد في ظل تنظيمهم الموحد، فكل واحدة منهم سحرٌ وجمالٌ خاص بها ولدى اجتماع كل هذه

الألوان معاً تكتسب رونقاً وتزداد جمالاً، وتكون الطريق والبوابة لحرية مجتمعها، فحرية المجتمع نابعة من حرية المرأة. وتم الاعتماد بالاستمرار على حقيقة القائلة، بأنه لا يمكن إيجاد الحل السليم لمعضلة الحرية والمساواة المعقدة والعالقة، ما لم يتواجد تنظيمها الخاص بها سواء في المجال العسكري، الاقتصادي، السياسي والمؤسسات الاجتماعية وحتى الثقافية منها. لأن تحررها لن يتحقق إلا بترسيخ تنظيمها الأيديولوجي. ومن المستحيل فهم تجيش المرأة ومدى أهميته بالنسبة لها وللشعوب والإنسانية جمعاء. ما لم يدرك هذا الأمر وما تمخض عنه من تأثيرات ومستجدات تاريخية في حياة الشعوب. فالهدف الأولي والجوهر الأصلي لتجيشها هو اجتماعي وكذلك ثقافي وليس مجرد حصرها في مواقف عسكرية ضيقة أو التواجد في الصفوف الحرب الساخنة، وتطوير نهج الحرب الموازي للنهج الأيديولوجي المتبني والذي ينظر إلى مناضلية المرأة المتحققة على أنها القيمة الثورية الأسمى والأرقى وقوة التنظيم وسلاحه.

٤- المناضلات في وحدات حماية المرأة عازبات وهذا ما يفرضه الواقع الميداني العسكري من الناحية البيولوجية .

٥- كل عضوه تعمل على أساس الطوعية وبروح وطنية، أخلاقية، سياسية، وحماية المصالح الوطنية بوعي الدفاع المشروع. وتوعية المرأة لكسر قيود العبودية والتخلف المفروض عليها. وتقف بوجه كل حالات الاغتصاب الجنسي، الجسدي، الثقافي والأخلاقي للمرأة والمجتمع، فتستخدم حقها في الدفاع المشروع وتطور قوتها من ناحية التكتيكات

المرحلية وكسب الانضباط الذاتي في جميع الظروف والمواقف. وأي امرأة من أي مكون نسائي في المجتمع يمكنها اتخاذ قرارها بنفسها لتقف في وجه جميع العوائق والصعوبات والعادات والتقاليد الرجعية البالية، ولها الحق في الانضمام إلى وحدات حماية المرأة.

٦- وحدات حماية المرأة جيش شبه مستقل ذاتياً والقوة الطليعية ضمن وحدات حماية الشعب حيث تناضل ضمن صفوفها بهويتها كعضوة لوحدة حماية المرأة ضمن مخطط واستراتيجية مشتركة، وبنظام كوتا الجنسية على ألا يقل عن نسبة أربعين بالمائة، ويمكنها أن تنظم نفسها بنسبة أكبر أيضاً. ولها مرجعيتها في اخذ القرار بحقها بدون الرجوع الى اي مرجعية اخرى عن طريق الكونفرانس او الاجتماعات الموسعة او حسب الاحتياج عن طريق اجتماعات المجلس العسكري. التوزيعات العسكرية تتم حسب الكفاءات ان كانت ضمن وحدات حماية الشعب او وحدات حماية المرأة ولا توجد اي عراقيل من هذه الناحية وهي تتولى مكانها في القيادة العامة لوحدة حماية الشعب وكذلك في المجلس العسكري.

٧- هي القوة الحامية لحقوق المرأة في روح افا وسوريا، نظمت ذاتها لتصبح القوة الرائدة لجميع نساء العالم، لذلك تعمل لتأهيل المقاتلات في أكاديميات دفاع الذاتي للمرأة، لاكتساب مقاييس وطرز ووعي الحرية والحياة الحرة، لبناء الشخصية في مستوى الاحتراف القيادي وهي ليست وحدات مسلحة ومؤسسة عسكرية محضو ليست قوة للهجوم وإنما للحماية والدفاع عن القيم والمبادئ والأرض وكل ما يتعلق بالإنسان والإنسانية، ولضمان العدالة الاجتماعية وتبني الذهنية الإيكولوجية ايضاً.

٨-بالطبع احدثت تغييرات جذرية في ميدان العسكري الذي كان محصورة برجال فقط ورغم انضمام المرأة لهذه الساحة لكن اقتصر على أدوار الادارية، هذا لان المنظور الذهني تجاهها كان منظورا بيولوجيا بحتا. لكن الكرديات في وحدات حماية المرأة حطمن كل هذه المفاهيم والمعتقدات التي استصغرتها وهمشتها ، واثبتت بان بمقدور المرأة قيادة الجيوش ، بجهدا وحداقتها ومهارتها في تكتيكات الحرب واصبحت ضمانا لنهج الدفاع المشروع لحماية القيم تجاه ثقافة الحروب الذكورية وهذا ما جعل الرجل ايضا يمنحها الثقة في قيادته.

٩-مثلما ذكرنا انفا احدثت الثورة تغييرات جمة وجذرية في ذهنية المجتمع ككل بالاخص دور الذي قامت به المرأة ضمن ميادين الثورة، لدى انضمام النساء الى صفوف وحدتنا، في البداية كانت هنالك عراقيل جدية من المنظور الذهني الذكوري تجاه المرأة ، بعدم كفاءتها لخوض الحرب ولكن بعد ما اثبتت المقاتلات ذواتهن وفي الخنادق الامامية زالت كل الاعتقادات من هذا الجانب ولكن لا ننفي التقرب العاطفي لازال سائدا من قبل الامهات والاباء تجاه ابناهم سواء كان شابا او فتاة.

١٠-التغيرات التي طرأت على المجتمع الكردي وبالاخص مسألة تجييش المرأة في ثورة روج افا فقط ادت إلى انهيار جميع مفاهيم الثقافة الذكورية و افرغت المعتقدات التي كانت متداولة عن عدم كفاءة المرأة في الميدان العسكري بوصفها الجنس الناعم ، الذي لا يتحمل صعوبات ومشقات الحروب .

غير ان ما اثبتتها المقاتلات الكرديات في الجبهات الامامية، جعلت منها رمزا يفتخر به المجتمع بكافة اطيافه، ومصدرا للثقة، وقوة يستند عليها في ميادين الدفاع والحماية وبالاخص بالنسبة للنساء.

7.3.2. RESPOSTA TRADUIDA AL CASTELLÀ

1. Cuando llegue la revolución al alma de una sociedad, reconocemos que tiene sentido y valor, porque es la energía que se revive en todos los sectores sociales. Eso se ha demostrado en la realidad de Rojava que desde hace mucho tiempo ha adoptado la libertad de género. ¿Cómo entiende esta zona el significado de la libertad? Pues no solo consignemos la libertad de liberar una región geográfica, sino también de crear los principios de la sociedad y el hombre libre. Lo que está pasando en Kurdistán, y sobre todo en Rojava, con respecto a la libertad de género y la igualdad entre la mujer y el hombre, ha sido un ejemplo seguido y una medida para cumplir el objetivo de la revolución.

La mentalidad es mezcla de cultura, tradición y principios morales que se reflejan al altitudes de la sociedad y el individual sea hombre o mujer. Desde hace 5 mil años, la mentalidad patriarcal ha convertido al hombre como Ser Supremo, y a la mujer como esclava. Todavía vivimos bajo esta forma a pesar de todas las luchas y resistencias. Lo que está pasando y ha pasado en Rojava es el resultado de denegar este concepto, es que la mujer juega papel muy importante in las instituciones políticas, sociales y económicas, también participa en la defensa y los proyectos culturales y en cuerpos diplomático... El hombre ahora entiende que al construir una sociedad libre se exige existir una mujer libre con un hombre libre.

2. Los kurdos tienen un historia llena de revoluciones nacionales, y aunque la mujer kurda ha ocupado una posición importante en la lucha, pero no se ha organizado dentro una estructura organizativa. Sin embargo la mujer kurda ha ganado una experiencia aglomerada y ha traído a colación que al crear un estado libre se puede conseguir la auto organización, y lo que la mujer kurda ha conseguido es el resultado de esta conciencia. En fin, cualquier revolución nacional que no incluya la liberación de las mujeres no asumirá sus objetivos y estará condenada al fracaso.

3. Era muy importante desarrollar la posición de la mujer para participar en escribir la historia en forma objetiva. Este fenómeno en el movimiento de liberación de Kurdistán, y el estatus de la mujer y su papel en la guerra ha tenido buena fama que no exista en otra revolución. También está demostrando el primacial estructural nivel que no exista en otro movimiento de liberatorio feminista u otra lucha revolucionaria.

La participación de las mujeres en la guerra tiene que ver con el concepto de la vida y la búsqueda de ella. La fuerza de la mujer kurda en su mirada a su objeto y como lo ha presentado para toda la sociedad, se le ayuda a cruzar el peligro para demostrar sus actividades en una manera organizada. Se considera la primera experiencia de este tipo en la historia mundial.

Pero, ¿por qué participa la mujer en las operaciones armadas? simplemente porque el ejercito es "una medida para la igualdad". Digo militarizar a la mujer pero no me refiero el carácter militar solo, sino al alma y la belleza de la mujer porque a través de esta medida consigue otro sentido de la belleza y en la que lucha contra el carácter inferior que clasifica la mujer. También la militarización se considera una medida y la fuerza de guerra necesaria en la lucha nacional y libertaria. Cada mujer que junta en el

moviendo de liberación Kurdistán tiene que luchar y jugar papel en utilizar su entidad y no hace falta cambiar su color según la organización unida. Cada mujer tiene su propia belleza y atracción. Ella es el camino y la puerta de la liberación de su sociedad, es que la liberación de la sociedad viene de la liberación de la mujer y su existencia en el campo militar, económico, social, cultural y político.

No se puede entender la importancia de la militarización de la mujer, si no analizamos el resultado y las novedades históricas y su influencia a la vida de la gente. El objetivo de la militarización es social en primer lugar, luego cultural y no solo limite en las líneas calientes de la guerra. Tenemos que desarrollar el lado ideológico paralelo que considera la lucha de la mujer como un valor revolucionario superior, además es la fuerza y la arma de la organización cualquiera.

4. las luchadoras en YPJ son solteras y eso se obliga biológicamente el campo militar.

5. cada mujer trabaja de manera voluntaria y en el espíritu de patriotismo, moral, político y está a favor de protección de los intereses nacionales y de legítima defensa. También educar a las mujeres para romper los grilletes de la esclavitud y subdesarrollo impuestas. Se encuentra en contra de todas violaciones sexuales, físicas, morales y culturales, utilizando su derecho a la legítima defensa y desarrolla su fuerza en términos de tácticas temporales. Cualquier mujer de cualquier componente de la comunidad feminista puede decidir ella misma para enfrentarse todos los obstáculos y dificultades y las tradiciones reaccionarias, y tiene el derecho a unirse a las unidades de protección de la mujer.

6. Las unidades de protección de la mujer es un ejército autónomo, y es la vanguardia en YPJ. La mujer lucha en YPJ a través su entidad como una militante en las unidades de protección de la mujer según un plan estratégico en común, y según un sistema de cuota no menos de 40%, se puede subir esta cuota también. Las unidades pueden decidir sin volver a ningún otro referente, a través el congreso o las asambleas abiertas o según la necesidades se puede volver al consejo militar. La capacidad es la única condición para tomar la escala militar en ambos YPJ y las unidades de protección de la mujer. No ha ningún obstáculo y la mujer lleva buena posición en la dirección general de YPJ y en consejo militar.

7. Es la fuerza para proteger los derechos de la mujer en Rojava y en Siria, está organizada para convertirse en una fuerza para todas las mujeres en el mundo, por eso trabajo para rehabilitar a los combatientes en academias de autodefensa a las mujeres, para subir la conciencia y modelo de libertad y de vida libre, para construir un personalidad de liderazgo personal. No es solo unas unidades armadas o una institución militar, tampoco una fuerza para atacar, sino para proteger y defender los valores, principios y la tierra y todo lo relacionado con el ser humano. Para garantizar la justicia social y adoptar el eco-lógico también.

8. Por supuesto ha provocado unos cambios radicales en el campo militar que fue restringido a los hombres solamente, mientras que la adhesión de las mujeres a esta arena pero estaba restringido a funciones administrativas, porque la perspectiva mental hacia ella fue de punto de vista puramente biológico. Pero las mujeres kurdas en las unidades de protección de la mujer rompieron todos estos conceptos y

creencias que ha mirado a ellas como marginadas. La mujer ha demostrado que las mujeres pueden liderar ejércitos, a través sus esfuerzos y sutilezas y habilidades en tácticas de guerra y se ha convertido en una garantía política de legítima defensa para salvaguardar los valores de las guerras contra la cultura machista y esto es lo que hace al hombre también le da su confianza en su liderazgo.

9. como hemos mencionado anteriormente, la revolución provocó cambios considerables y radicales en la mentalidad de la sociedad en su conjunto, en particular el papel desempeñado por las mujeres en los campos de la revolución. Cuando las mujeres juntarse a las filas de nuestras unidades, en principio, había obstáculos graves desde la perspectiva machista hacia las mujeres, que son incapaces para entrar en guerra, pero después de demostraron sus capacidad como combatientes en las trincheras del frente, todas las creencias de este lado se han eliminado pero no negamos el lado emocional que todavía prevaleció por madres y padres a sus hijos sean mujeres u hombres.

10. Los cambios en la comunidad kurda, sobre todo en la cuestión de la movilización de las mujeres en la revolución de Rojava llevaron a caer la cultura patriarcal- machista y a vaciar las creencias que se circulaban que prometen que las mujeres nos son capaces en el ámbito militar y que no soportan las dificultades y penurias de la guerra.

Sin embargo, lo que están demostrado a las combatientes Kurdas comprobada en primera línea, hizo un símbolo de todos los sectores de la sociedad para estar orgullosos, y una fuente de confianza y una fuerza en los campos de defensa y protección, especialmente para las mujeres.